

Українські казки

Favole ucraine

Українські казки

Favole ucraine

Сердечна подяка!

*Моїй сім'ї - за допомогу та моральну
підтримку, завжди і скрізь.*

*Усій команді видавництва CDS Graphica
srl за високий фах, за розуміння, та за
безкінечне терпіння!*

Ringraziamento di cuore!

*Per la mia famiglia. Per l'aiuto e sostegno
morale, sempre e dovunque.*

*A tutto lo staff della casa editrice
CDS Graphica srl per la professionalità,
la comprensione e l'immena pazienza!*

Українські казки

Favole ucraine

Автор малюнків: Наталя Кошлак
Текст італійською мовою вичитала Мануела Ваккарі
Упорядник: Ольга Вдовиченко

*Autore dei disegni: Natalya Koshlak
Testo in italiano a cura di Manuela Vaccari
Curatrice: Olha Vdovychenko*

Від упорядника

Ця книжка призначається, в першу чергу, нашим співвітчизникам, які живуть за межами України. При перекладі на італійську мову збережені українські імена діючих осіб, передані такими літерами: ч – č, ц – ts, ш – š, ж – ž, х – kh, и – y, ъ – ‘.

Протягом дня ми, мігранти, чуємо навколо чужу мову. Яку наші діти, між іншим, опановують швидше й набагато краще від нас, дорослих. І яку серед співвітчизників, у вільний від роботи час, ми можемо скинути з себе, як робочий одяг. Входячи до хати, як до оази, ми припадаємо до джерела рідної мови: до спілкування з рідними.

Наши діти всотують мову й культуру тої держави, що дала

Dalla curatrice

Questo libro è stato creato, in primo luogo, per gli ucraini che vivono fuori dell'Ucraina. Nella traduzione sono mantenuti i nomi ucraini dei protagonisti, con la seguente trascrizione: ч – ч, ц – ts, ш – ѕ, ж – ѡ, х – kh, и – y, ѿ – ѿ.

Durante la giornata noi, migranti, sentiamo intorno una lingua estranea. Quale i nostri figli, a proposito, apprendono più velocemente e molto meglio di noi, adulti. E quale in mezzo ai connazionali nel tempo libero dagli impegni lavorativi possiamo togliere come una divisa di lavoro. Entrando nella casa, come in un'oasi, noi ci aggrappiamo alla fonte della lingua materna: la comunicazione coi famigliari.

I nostri bambini assorbono la lingua e la cultura del Paese che ci ha accolti. Alla loro salute! Però, se un albero nasce dalla ghianda, diventerà mai un salice perché cresce in mezzo ai salici? Tuttavia, tutto ciò che è vivo è bello, ognuno al modo proprio.

Noi siamo dalle radici ucraini. Nei secoli si è creata la nostra eredità culturale. Allora studiamola, proteggiamola,

нам притулок. На здоров'я! Проте, якщо дерево проростає з жолудя, чи ж буде з нього верба лише тому, що воно зростатиме серед вербичок? Втім, усе живе є гарним, кожне по-своєму.

Ми – з українського кореня. Протягом віків створювалася наша духовна спадщина. То ж вивчаймо її, зберігаймо, збагачуймо та передаваймо подальшим поколінням, де би ми не були. Ми не маємо жодного права її забувати, бо вона є культурним надбанням усього людства!

Петриківський розпис, в стилі якого виконані малюнки до книги, є часточка тої нашої спадщини, як і народні казки. В кінці книги наведено прості прийоми розпису, бажаючі можуть легко їх повторити, і таким чином опанувати основи. А потім, придивляючись до малюнків, використовуючи інтернет*, довершувати техніку. І створювати власні композиції, плекати власний стиль.

Успіху!

З повагою, Ольга Вдовиченко

*(до речі: як фон, на деяких сторінках використані малюнки з інтернету)

arricchiamola e la trasmettiamo alle prossime generazioni, dovunque siamo. Non abbiamo nessun diritto di trascurarla perché quella fa parte del patrimonio culturale di tutta l'umanità!

La pittura di *Petrykivka* in quale stile sono fatti i disegni per il libro, fa parte di questa nostra eredità, come anche le favole popolari. Nel fondo del libro c'è la tecnica semplice della pittura, chiunque può ripeterla facilmente apprendendo la base. E dopo, osservando le illustrazioni, navigando su Internet*, migliorare la tecnica. E creare le composizioni personalizzate, curare lo stile proprio.

Buona fortuna!
Con affetto, *Olha Vdovychenko*

7

*(a proposito, come sfondo di alcune pagine sono stati usati i disegni, scaricati dall'internet),

Entrata al villaggio Petrykivka, regione di Dnipropetovsk.
В'їзд до села Петриківка, дніпропетровської області.

Хай ця книга, дорогі читачі,
об'єднує вас – таких різних
за віком та мовою.
Приємного читання!

*Che questo libro unisca voi,
carissimi lettori – così diversi
nell'età e nella lingua.
Buona lettura!*

Качка й Журавель на мандрівці

Якось одна пані Качка захотіла помандрувати по світу. А що самій подорожувати важко й нудно – мало що може трапитися в дорозі! – то вирішила взяти собі товариша.

– Вибери когось із-поміж нас! – радили їй старі птахи.

Та пані Качка думала так: “Зі своїми я щодня на ставку бачуся. Хай-но буде хтось інший”.

Розглядалася вона, розглядалася, і зрештою вибрала Журавля. “Він багато подорожує світом, тож має про що розповідати дорогою, – думала собі пані Качка. –

Kàcka¹ e Žuravel² in cammino

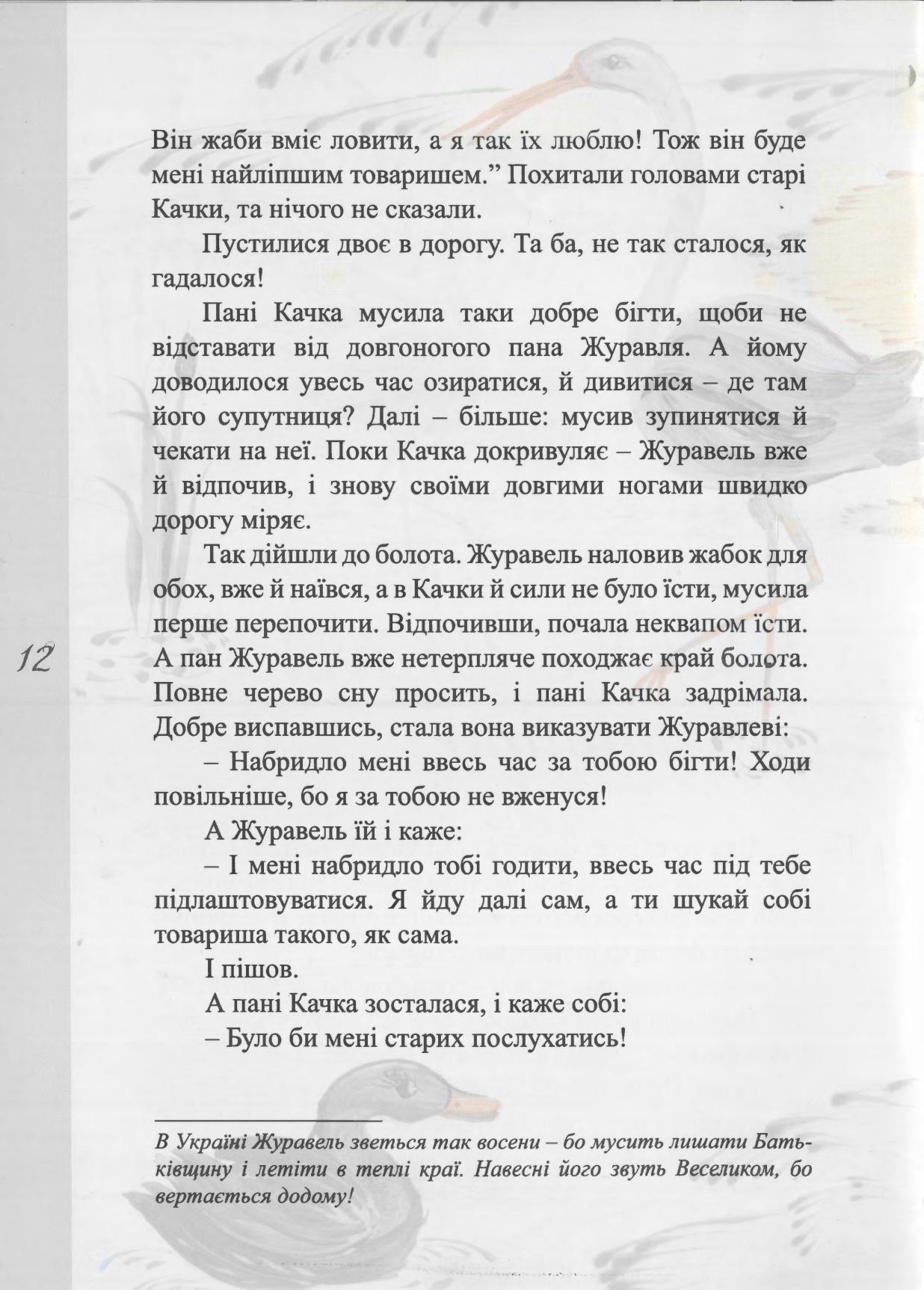
11

Una volta una signora Kàcka voleva girare il mondo.
Ma viaggiare da soli è abbastanza faticoso e anche noioso,
- non si sa mai cosa potrebbe accadere durante il cammino!
- così lei decise di invitare un compagno.

– Scegli qualcuno fra noi! – consigliavano i vecchi uccelli.

Ma la signora Kàcka ragionava così: “Con dei nostri simili ci vediamo al laghetto ogni giorno. Cercherò qualcun altro.”

Pensa che ti ripensa, e alla fine scelse Žuravel. “Lui viaggia molto per il mondo, quindi saprà raccontare le storie durante il cammino, – così pensava la signora.

Він жаби вміє ловити, а я так їх люблю! Тож він буде мені найліпшим товаришем.” Похитали головами старі Качки, та нічого не сказали.

Пустилися двоє в дорогу. Та ба, не так сталося, як гадалося!

Пані Качка мусила таки добре бігти, щоби не відставати від довгононого пана Журавля. А йому доводилося увесь час озиратися, й дивитися – де там його супутниця? Далі – більше: мусив зупинятися й чекати на неї. Поки Качка докривуляє – Журавель вже й відпочив, і знову своїми довгими ногами швидко дорогу міряє.

Так дійшли до болота. Журавель наловив жабок для обох, вже й наївся, а в Качки й сили не було їсти, мусила перше перепочити. Відпочивши, почала неквапом їсти. А пан Журавель вже нетерпляче походжає край болота. Повне черево сну просить, і пані Качка задрімала. Добре виспавшись, стала вона виказувати Журавлеві:

– Набридло мені ввесь час за тобою бігти! Ходи повільніше, бо я за тобою не вженуся!

А Журавель їй і каже:

– І мені набридло тобі годити, ввесь час під тебе підлаштовуватися. Я йду далі сам, а ти шукай собі товариша такого, як сама.

І пішов.

А пані Качка зосталася, і каже собі:

– Було би мені старих послухатись!

В Україні Журавель зветься так восени – бо мусить лишати Батьківщину і летіти в теплі краї. Навесні його звуть Веселіком, бо вертається додому!

— Lui sa cacciare le rane, il mio piatto preferito! Così lui sarà il mio migliore compagno.” Scossero la testa le vecchie *Kàčky*³, ma non dissero nulla.

I due si misero in cammino. Ma la cosa non era andata, come lei aveva pensato!

La signora *Kàčka* doveva correre forte per tenere il passo del signor *Žuravèl* dalle gambe lunghe. E lui invece doveva sempre voltarsi per vedere — dov’è la sua compagna? Più avanti — peggio ancora: lui doveva spesso fermarsi ad aspettarla. Quando *Kàčka* lo raggiungeva ondeggiando sulle gambe curve, il signor *Žuravèl* aveva già riposato e di nuovo misurava la strada con le sue gambe lunghe.

Così arrivarono alla palude. *Žuravèl* cacciò delle ranocchie per tutti e due; lui le aveva già mangiate e si era saziato, ma la signora *Kàčka* non aveva la forza di mangiare, doveva prima riposare. Quando si fu riposata, cominciò a mangiare senza fretta. Ma *Žuravèl* spazientito passeggiava lungo la riva della palude. Pancia piena chiama riposo e *Kàčka* si appisolò. Dopo un sonno lungo cominciò a rimproverare il signor *Žuravèl*:

— Sono stufo di correrti dietro! Cammina più lentamente, non ce la faccio tenere il tuo passo!

Ma *Žuravèl* le disse:

— Anch’io sono stufo di favorirti e di cercare sempre di accontentarti. Io vado avanti da solo, e tu cercati un compagno come te.

E se n’è andò.

E la signora *Kàčka* rimasta sola, disse tra se e se:

— Ecco, dovevo dare ascolto agli anziani!

¹ *Kàčka* - Anatra

² *Žuravèl* - il Gru. In Ucraina ha due nomi: in primavera *Vesèlyk* (allegro), perché torna a casa in patria, e in autunno *Žuravèl*’ (triste) — perché la sta lasciando.

³ *Kačky* - plurale di *Kàčka*

Яке привітання, таке й шанування

У гарному ставочку, в прозорій, теплій водиці купалася молоденька Рибка зі своєю мамою. Для нас із вами – то маленький ставочок, а для малої Рибки – то цілий світ. Захотілося їй попливти швидко й далеко, от вона й віддалилася від мами. Пливе вона, пливе, і все їй цікаво, все нове по дорозі: риби незнайомі, водорості чудернацькі; водичка інакше хлюпає на тому боці. Так допливла вона до іншого берега. Дивиться, а на тому березі росте великий зелений Біб.

Tale saluto, tale rispetto

In un bel laghetto, nella limpida, tiepida acqua, nuotava una giovanissima *Rybka*¹ con la sua mamma. Per me e per voi quello era un laghetto piccolo, ma per la piccola *Rybka* era un mondo intero. Lei voleva nuotare veloce e lontano, ed ecco, si allontanò dalla mamma. Nuota che ti nuota, e tutto le sembrava curioso, tutto era nuovo lungo la sua strada: i pesci sconosciuti, le alghe strane; da altre parti anche l'acqua gorgogliava diversamente.

Così arrivò alla riva opposta. Vide che sulla riva cresce un grande verde *Bib*².

— Добрий день, Бобище! — насмішкувато привіталася молода Рибка.

— Доброго дня й тобі, куценька, — спокійно відповів старий Біб.

Рибка дуже образилась, і пішла скаржитись до своєї мами — великої Риби.

— Мамо, — жаліється Рибка, — мене Біб образив, куценькою назвав!

— А може, ти його чимось образила? — питаеться мама.

— Ні, мамочко, ні.

— Ось ходімо до нього, я спитаю, чому він тебе образив.

Попливли до того берега, де ріс Біб, обидві риби — мама й дочка.

— Добрий день, шановний пане Бобе! — привіталася Риба-мати.

— Доброго здоров'я, шановна пані Рибо!

— Дозвольте спитати: а чого це ви, пане Бобе, образили мою донечку, назвали її куценькою?

— Яке привітання, шановна пані, така й відповідь!
— відказує Біб.

Подивилася мама на донечку, а та зі сріблястої вся червона стала.

— Buon giorno, *Bobyšče*! — saluta la giovane *Rybka* con l'aria beffarda.

— Buon giorno anche a te, Coda Corta, — risponde con calma il vecchio *Bib*.

La piccola *Rybka* si offese molto, e tornò a lamentarsi dalla sua mamma, grande *Ryba*.

— Mamma, — piagnucolò, — il *Bib* mi ha offesa, mi ha chiamato “coda corta”!

— Forse che tu l'hai offeso in qualche modo? — domandò la mamma.

— No, mammina, no.

— Allora andiamo da lui, gli chiederò io perché ti ha offesa.

Nuotarono fino alla riva opposta, dove stava *Bib*, tutte e due insieme — la mamma e la figlia.

— Buon giorno, egregio signor *Bib*, — lo saluta la *Ryba*-mamma.

— Le auguro buona salute, egregia signora *Ryba*!

— Mi permetta di chiederle: perché lei, signor *Bib*, ha offeso mia figlia chiamandola “coda corta”?

— Al suo saluto, egregia signora, ho reso uguale rispetto! — rispose *Bib*.

Quando la mamma guardò la figlia, da argentea, ella era diventata tutta rossa.

¹*Rybka* — Pesciolino; *Ryba* — Pesce.

²*Bib* — fava; *Bobyšče* — la forma dispregiativa di “grande fava”.

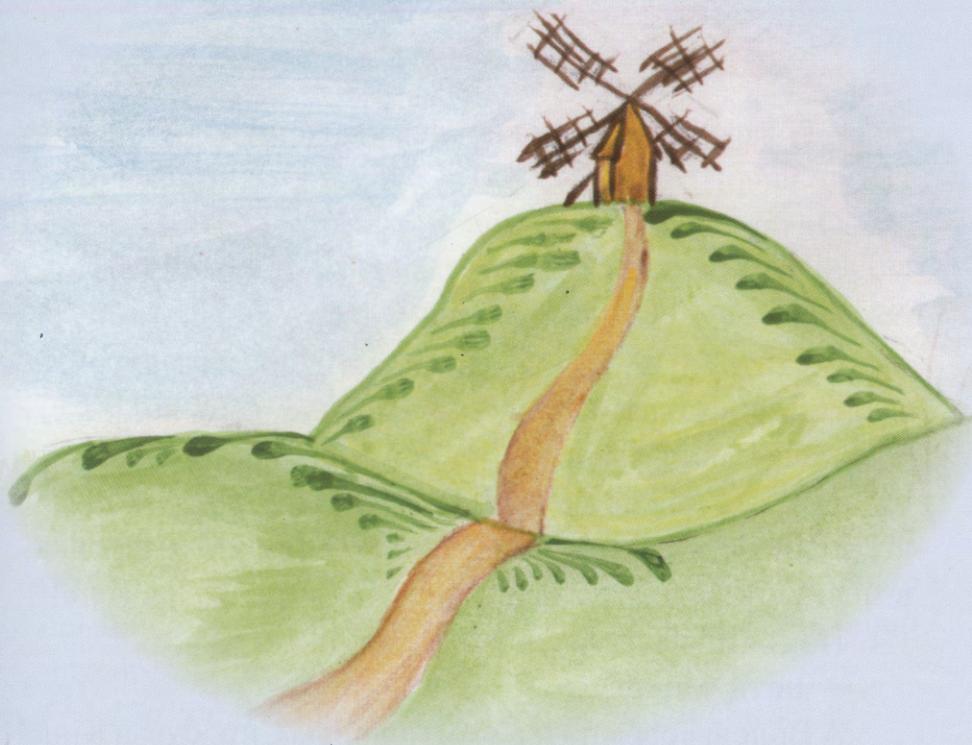
Як Віл бігав наввинпередки з Конем

За давніх, давніх часів, коли ще звірі розмовляли і між собою, і з людьми, стрівся одного разу Кінь з Волом. Завели вони розмову про те, хто з них скоріше бігає. Кінь твердить своє, а Віл – своє.

– Я можу бігати швидше, ніж ти, – говорить Віл до Коня, – але боюся, щоб земля підо мною не провалилася. Ти ж знаєш, яка в мене сила!

– Сила – то ще не все, – відповідає Кінь. – До неї треба вміння. Ти сильний, але ти й важкий. Як дійде до справи, то бігти так швидко, як я, ти не зможеш.

Come Vil¹ faceva la gara con Kin²

19

Nei tempi remoti e lontani, quando gli animali parlavano ancora fra loro e con gli umani, un *Kin'* incontrò un *Vil*. Cominciarono a parlare su chi fosse più veloce nella corsa. *Kin'* disse la sua e *Vil* – la sua.

– Io posso correre più veloce di te, – disse *Vil* a *Kin'*, – ma ho paura che la terra crolli sotto di me. Tu lo sai quanta forza ho!

– La forza non è tutto, – disse *Kin'*, – serve anche l'abilità. Tu sei forte ma sei anche pesante. Se ci fosse bisogno, tu sicuramente non riusciresti a correre così veloce come me.

— А давай-но позмагаємося, — говорить Віл. Звісно, вони є уперті!

От і побігли двоє наввипередки.

Біжить Віл, рогами важкими махає, потім обливається. Земля аж стогне у нього під ногами. А Кінь летить, наче стріла, ледь землі торкається, грива за вітром в'ється. Сердиться Віл, що конячий хвіст весь час майорить перед носом, та як не старається, наздогнати Коня не може. Скоро в очах йому зробилося червоно. Не помітив Віл глибокого рову і, як галушка в миску, бухнув на самісіньке дно. Аж загуло навколо!

Почув це Кінь, повернув назад, питаеться:

— Чи ти живий?

А Волові соромно й гірко, мовчить. Спробував Кінь допомогти Волові вилізти, і не зміг. Побіг він шукати Людину. Найшов чоловіка, що поле орав.

— Поможи, — каже, — Вола з рову витяги.

Скочив чоловік на Коня, поїхав до рову, подивився, тоді вернувся додому. Запряг пару своїх волів у віз, обережно спустився на дно рову, прив'язав Вола-невдаху до воза і помаленьку його витяг наверх.

Прийшов до тями Віл, та й каже:

— От, земля-таки підо мною провалилася!

Подякував він Коневі та Людині і говорить:

— Ніколи більше не буду бігать наввипередки.

Кожному своє: у Коня — швидкість, у людини — розум, а у мене — сила.

Ото ж від того часу, та й по сьогоднішній день, воли ніколи не спішать, і не бігають швидко. Тим більше, наввипередки!

— Allora facciamo la gara, — disse *Vil*. Si sa che loro sono testardi!

Ed ecco, la loro gara ebbe inizio.

Correva *Vil*, agitava le sue corna pesanti, il sudore scorreva sul suo corpo. La terra gemeva sotto i suoi piedi. Ma *Kin'* volava come una freccia appena toccando la terra, la sua criniera librava al vento.

Vil era furibondo, perché la coda di *Kin'* era sempre davanti al suo naso, si sforzava ma non riusciva a raggiungerlo. Fra poco tutto diventò rosso davanti ai suoi occhi. *Vil* non si accorse del fossato profondo, e cadde nel fondo come un gnocco nella ciotola. Che tonfo suonò intorno!

Kin' sentì il rumore e tornò indietro, gli chiese:

— Sei vivo?

Ma *Vil*, pieno di vergogna e amareggiato, taceva. *Kin'* cercò di aiutare *Vil* ad uscire ma non riuscì. Così egli andò a cercare un Uomo. Ne trovò uno che arava il campo.

— Aiutami, — disse — a tirare fuori *Vil* dal fosso.

L'Uomo saltò in groppa a *Kin'*, arrivò al fossato, osservò la situazione e tornò a casa. Aggiogò i suoi buoi al carro, scese con prudenza in fondo al fossato, legò lo sfortunato *Vil* al carro e pian piano lo tirò fuori.

Vil si riprese e disse:

— Ecco, la terra si è sprofondata sotto di me!

Ringraziò lui *Kin'* e l'Uomo, e disse:

— Non farò mai più le gare di corsa. Ognuno possiede le proprie capacità: *Kin'* — la velocità, Uomo — la saggezza, e io — la forza.

Da allora in poi i buoi non hanno mai fretta e non corrono velocemente. E mai più fanno le gare!

¹*Vil* — Bue

²*Kin'* — Cavallo

Лисиця та Рак

Біжить Лисичка полем. Добігає до річки, аж дивиться – Рак виліз із води на камінь, і клешні точить.

– Здоров був, Раче! – каже йому Лисичка. – З тим днем, що сьогодні! Це ти, мабуть, до косовиці готуєшся, що клешні об камінь гостриш?

Поздоровкався Рак, та й каже їй:

– Я клешнями роблю те, що ти зубами, отож треба, щоб вони були гострі.

А Лисичка тоді йому:

– Тепер я бачу, чого з тебе люди сміються, розказуючи, як ти сім літ по воду ходив, та й ту на порозі розлив! Як його ходити у світі, коли на ногах зуби? Таки правду люди про тебе говорять!

Lysytsia¹ e Rak²

Corre la *Lysyčka*³ attraverso il campo. Arriva al fiume e vede: *Rak* è uscito fuori dall'acqua e sta affilando le chele sul sasso.

— Che tu sii in salute, *Rak*! — gli dice la *Lysyčka*. — Auguri per la giornata di oggi! Forse ti stai preparando alla falciatura, visto che che ti stai affilando le chele con la pietra?

Rak la saluta e le dice:

— Io con le chele faccio tutto ciò che tu fai con i denti, quindi devono essere aguzze.

A sentir questo *Lysyčka* gli risponde:

— Adesso capisco perché la gente ride di te: raccontano che sei andato a prendere l'acqua, ti sei impegnato per sette anni e alla fine l'hai rovesciata sulla soglia! È vero: come si fa girare i mondi avendo i denti sui piedi? Allora la gente dice la verità!

— Може, то колись було правдою, та тепер брехнею стало! Ось коли хочеш, то давай побіжимо наввипередки. Я тобі ще один скок уперед ходу дам. Біжимо до тої осички, що онде на узлісці стойти.

— Як так, то й так, — каже Лисиця.

Повернулась до лісу, стала на один скок уперед проти Рака, та й дожидає, коли той звелить бігти. А Рак учепився клешнями за лисиччого хвоста, підібгав усі вісім ніг, та й гукнув:

— Но!

От Лисичка й подалася впіддовж поля. Добігає до осики, повернулась, щоб подивитись, де той Рак чимчикує, аж чує позад себе:

— Та й забарилася же ти, Лисичко! Я вже й на осику лазив, усе визираю, чи скоро ти прибіжиш.

Дуже здивувалась Лисичка, аж рота розлявила.

— Чи ж то видано! — каже. — Ану, давай ще раз, до річки!

Побігли вони ще раз — і знову те ж саме: Рак був першим! “Що за чудасія!” — думає собі Лисичка. — Давай ще раз!

Іще кілька раз вони бігали, від осики до річки, і навпаки, і Рак завжди був першим. Всі ворони на осиці сміялися з рудої!

Присоромлена, Лисичка мусила вибачитись. І більше вона ніколи не кепкувала з Рака.

— Forse una volta era la verità, ma ora è diventata una bugia! Se vuoi, possiamo fare una gara di corsa. Ti do un salto di vantaggio. Corriamo fino a quel pioppo tremulo che sta al margine del bosco.

— Se così, allora sia, — dice *Lysytsia*.

Lei si gira verso il bosco, si mette un salto davanti a *Rak* e aspetta l'ordine di correre. Ma *Rak* afferra la sua coda con le chele, piega tutte le sue otto gambe e grida:

— No! — così, come si comanda ai cavalli in Ucraina.

Lysyčka si lancia a correre lungo il campo. Arriva al pioppo tremulo, si gira per vedere dove è rimasto *Rak* e sente dietro di se:

— Ma quanto sei in ritardo, *Lysyčka*! Ero già salito sul pioppo per vedere quando arrivavi.

Lysyčka, incredula, rimane a bocca aperta.

— Ma come è possibile! — dice. — Facciamo un'altra gara, fino al fiume!

Corrono un'altra volta — ma il risultato è lo stesso: *Rak* arriva primo! Che miracolo! — pensa *Lysyčka*. — Dai, proviamo ancora una volta!

Corrono ancora e ancora, dal pioppo tremulo al fiume, e viceversa, ma *Rak* arriva sempre primo. Tutti i corvi appollaiati sul pioppo ridevano guardando la rossa!

Lysyčka, piena di vergogna, ha dovuto scusarsi. E non prenderà mai più in giro *Rak*.

¹*Lysytsia* — la Volpe

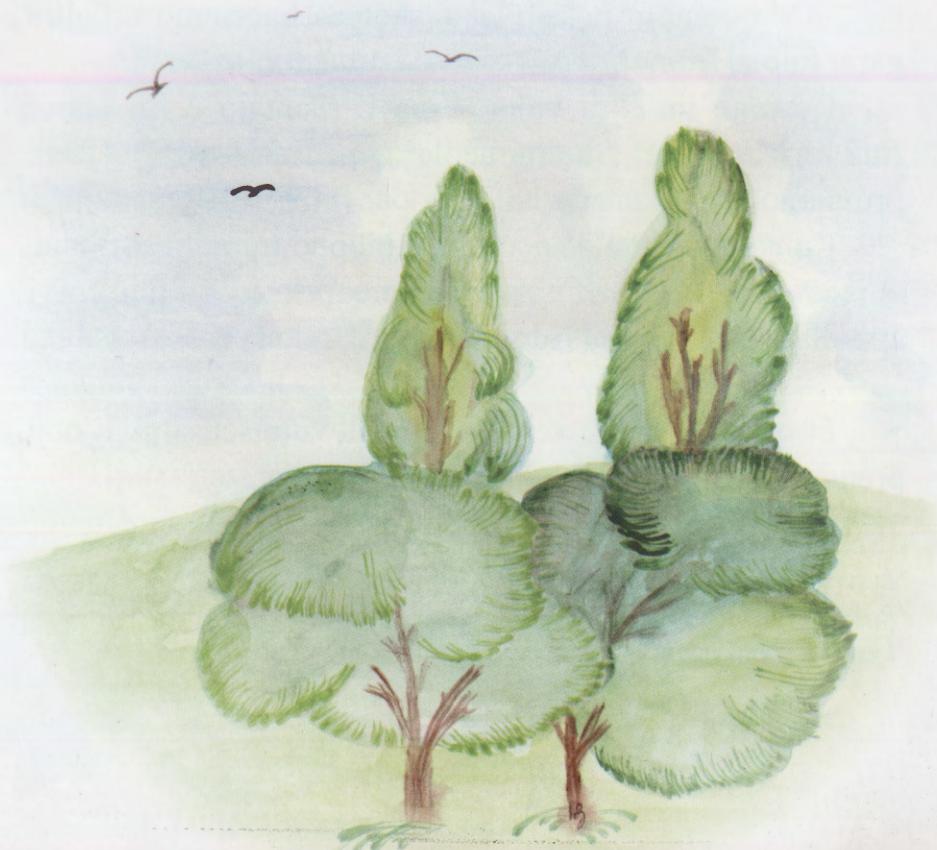
²*Rak* — il Cancro

³*Lysyčka* — vezzeggiativo di *Lysytsia*

Лисиця з лисенятами та ледачий чоловік *Нехайло*

Жив собі чоловік на ім'я Нехайло. Жив він бідно. Якось дісталася йому у спадщину ділянка винограднику. Весною пішов Нехайло на ту ділянку подивитися, що там робити треба. Подивився, та й каже:

– Завтра візьму сапу, і виполю всю траву.
І пішов додому.

Lysytsia¹ con i lyseniàta² e l'uomo pigro Nekhàilo³

C'era una volta un uomo di nome *Nekhàilo*. Egli viveva in povertà. Un giorno ereditò un pezzo di terra coltivata a vigneto. In primavera *Nekhàilo* andò alla vigna per vedere cosa c'era da fare. Guardò e disse:

– Domani prendo la zappa ed elimino tutta l'erba. – e tornò a casa.

А на винограднику у траві було кодло маленьких лисенят. Як почули вони це, перелякалися. Прийшла стара Лисиця з полювання, а лисенята до неї:

— Мамо, мамо, — кажуть, — приходив якийсь дядько і казав, що завтра прийде і всю траву виполе! Тікаймо!

Лисиця-мати каже:

— Сидіть спокійно. Це господар виноградника. Я його знаю: він не скоро прийде.

Минуло чимало часу. Приходить Нехайло на виноградник із сапою. Дивиться — а бур'ян йому аж по пояс! Почухав потилищю:

— Ех, — каже, — тут сапою нічого не зробиш! Піду додому, візьму косу.

Та й пішов.

Лисенята почули, та до матері:

— Мамо! — кричать, — тікаймо! Знову приходив той чоловік. Пішов додому за косою. Завтра прийде, поріже нас!

— Грайтесь й нічого не бійтесь, — каже стара Лисиця.
— Я його знаю, він не скоро прийде.

Минуло ще місяців зо три. Виріс бур'ян, як ліс, та й лисенята попідростали. Приходить Нехайло з косою.

Спробував косити — не бере коса! Подумав Нехайло, почухав потилищю й каже:

— Піду візьму сірники, спалю бур'ян.
— Тепер тікаймо, — каже стара Лисиця. — Це вже він зробить: дурне діло не хитре!

Ma in questa vigna, in mezzo all'erba, viveva una covata dei *Lyseniàta*. Quando sentirono le intenzioni dell'uomo, si spaventarono. La vecchia *Lysytsia* tornò dalla caccia e subito i cuccioli corsero da lei:

— Mamma, mamma, — dicevano, — è venuto un uomo e ha detto che domani viene a zappare tutta l'erba. Scappiamo!

Lysytsia-madre rispose:

— State calmi. Questo è il padrone della vigna. Lo conosco: non verrà presto.

Passò un po' di tempo. *Nekhàilo* venne alla vigna con la zappa. Vide che l'erbaccia era cresciuta fino alla sua vita! Si grattò la nuca:

— Eh, — disse, — con la zappa non ci si riesce a fare niente! Vado a casa a prendere la falce. — e se ne andò.

I piccoli *Lyseniàta*, sentito questo, subito corsero dalla madre:

— Mamma! — gridavano, — scappiamo! Di nuovo è venuto quell'uomo. È andato a prendere la falce. Domani viene e ci taglia!

— Giocate e non abbiate paura, — disse la vecchia *Lysytsia*. — Lo conosco, lui non verrà presto.

Passarono altri tre mesi. L'erbaccia era diventata alta, e anche i *Lyseniàta* erano cresciuti. Arrivò *Nekhàilo* con la falce. Provò a falciare — ma la falce non taglia! *Nekhàilo* si mise a pensare, grattò la nuca e disse:

— Vado a prendere i fiammiferi e brucio l'erbaccia.

— Adesso scappiamo, — disse la vecchia *Lysytsia*. — Questo lo farà di sicuro: le cose stupide sono semplici da fare!

¹*Lysytsia* — Volpe

²*Lyseniàta* — cuccioli di volpe.

³*Nekhàilo* — il nome creato dalla parola *nekhài*: “in qualche modo”, “che sia come sia”.

Муха й Павук

Була собі Муха. Незвичайна Муха, не схожа на інших. Красуня з красунь: вся смарагдова з золотим, крильця блакитні, очі чорні. Сваталося до неї багато мух-кавалерів, і вона загравала з усіма.

Кавалери втрачали від неї голову, і засипали її подарунками. Тішилася Муха залишнями, та нікому згоди не давала. Ось набридли їй кавалери-мухи. Подалася вона до Жуків. Чарувала їх своєю вродою, а вони засипали її ще багатшими подарунками. Але жоден з Жуків до неї не сватався.

30

*Mùkha e Pavùk*¹

C'era una volta una *Mùkha*. Era una *Mùkha* speciale, non come le altre. Era la più bella delle belle: tutta di colore dello smeraldo e dell'oro, le ali azzurre, gli occhi neri. Tanti cavalieri volevano sposarla, e lei civettava con tutti. Loro perdevano la testa per lei e la riempivano di regali. *Mùkha* godeva di questi corteggiamenti ma non prometteva niente a nessuno. Alla fine si annoiò dei cavalieri-mosche. E andò dai Žuky³. Affascinava loro con la sua bellezza e loro la riempivano di regali ancora più ricchi. Ma nessuno dei Žuky le proponeva di sposarla.

Занудилася Муха. Стала шукати собі нареченого між інших комах-кавалерів – такого, щоб і гарний був, і багатий, і розумний, і рботячий, і щоб же її за себе взяв. Та ніяк не могла собі такого знайти.

Одного разу побачила Муха Павука. Той будував собі хороми своїми довгими руками. Проти сонечка хороми виблискували сріблом, і Муха подумала: “Це те, що мені треба!”

Павук привітно їй усміхнувся, і Муха відчула, що закохалася! Підлєтіла вона до Павука, й питає лукаво:

– Чи не для мене ти часом ці хороми будуєш?

– Для тебе, для тебе! – радісно відповідає Павук. – Вже давно я на тебе чекаю. Заходь же скоріше!

Зайшла Муха. Не встигла оглянути хороми, як Павук уже й заснував павутиною вхід.

– Ну от, – каже, – тепер ти назавжди залишишся у мене!

І міцно-міцно її обійняв. А Муха подумала: “Яка я щаслива! І багатий він, і рботячий, і дуже мене любить! Від такого кохання можна і вмерти!”

Павук ще міцніше обійняв Муху... і вона таки дійсно вмерла.

Але не від кохання!

Così *Mùkha* si annoiò. Cominciò a cercare un fidanzato fra altri insetti-cavalieri – che fosse bello, ricco, intelligente, un buon lavoratore e che la sposasse. Ma non riusciva a trovarne uno così. Una volta *Mùkha* vide un *Pavùk*: lui stava costruendo un palazzo con le sue braccia lunghe. Sotto il sole il palazzo brillava come argento e *Mùkha* pensò: “È quello che mi serve!”

Pavùk le sorrise amichevolmente, e *Mùkha* si sentì innamorata! Volò verso *Pavùk* e gli chiese con furbizia:

– Per caso è per me che costruisci questo palazzo?

– Per te, per te, – le rispose *Pavùk* con sincera gioia. –

È da tanto tempo che ti aspetto. Entra subito!

Mùkha entrò. Non ebbe nemmeno il tempo di osservare il palazzo che *Pavùk* aveva già chiuso con la ragnatela l’entrata.

– Ecco, – le disse, – ora rimani da me per sempre!

E l’abbracciò forte forte, con le sue braccia lunghe. E *Mùkha* pensò: “Come sono felice! Lui è ricco, è un grande lavoratore, e mi ama tanto! Per un amore così si può anche morire!”

Pavùk abbracciò *Mùkha* ancora più forte... e lei morì davvero.

Non d’amore, però!

¹*Mùkha* – Mosca

²*Pavùk* – Ragno.

³Žuky (singolare: Žuk) – Coleotteri.

Рукавичка

Був собі дід, пішов у ліс по дрова, та загубив рукавицю. От біжить мишка, улізла в ту рукавицю, та й сидить.

А це скоче жабка, та й каже:

- Хто, хто в цій рукавиці сидить?
- Мишка-шкряботушка. А ти хто?
- Жабка-скрекотушка. Пусти й мене.
- Йди.

От біжить зайчик, та й каже:

- Хто, хто в цій рукавиці?
- Мишка-шкряботушка та Жабка-скрекотушка.

А ти хто?

- Зайчик-побігайчик. Пустіть і мене.
- Іди.

Коли це біжить лисичка:

- Хто, хто в цій рукавиці?

*Rukavyčka*¹

35

C'era una volta un nonno, un giorno andò a prendere la legna nel bosco e aveva perso un guanto. Corse una topolina, entrò nel guanto e rimase lì. Ed ecco, corse una rana e chiese:

- Chi, chi sta nella *rukavyčka*?
- *Myška-škriabotùška*². E tu chi sei?
- *Žabka-skrekotùška*³. Fammi entrare.
- Vieni.

Poi corse un leprotto e disse:

- Chi, chi sta nella *rukavyčka*?
- *Myška-škriabotùška e Žabka-skrekotùška*. E tu chi sei?
- Sono *Zàičyk-Pobigàičyk*⁴. Fatemi entrare.
- Vieni.

Poi corse una volpe:

- Chi, chi sta nella *rukavyčka*?

— Мишка-шкряботушка, Жабка-скрекотушка та Зайчик-побігайчик. А ти хто?

— Лисичка-сестричка. Пустіть і мене.

— Іди.

От вони сидять; біжить вовчик, і питає:

— Хто, хто в цій рукавичці?

— Мишка-шкряботушка, Жабка-скрекотушка, Зайчик-побігайчик та Лисичка-сестричка. А ти хто?

— Вовчик-братик. Пустіть і мене.

— Іди.

Коли це йде ведмідь, і питається грубим голосом:

— Хто, хто в цій рукавичці?

— Мишка-шкряботушка, Жабка-скрекотушка, Зайчик-побігайчик, Лисичка-сестричка та Вовчик-братик. А ти хто?

— Ведмідь-набрідь. Пустіть і мене.

— Іди.

Уліз той, сидять. Тісненько їм, зате тепленько. Коли це дід спохопився, що нема рукавиці, і пішов її шукати. Шукав-шукав, аж до лісу прийшов. Бачить — лежить рукавиця, ворується. Як крикне дід — звірі так і порснули з рукавиці на всі боки! Взяв дід рукавицю, обтрусив, на руку надів та й пішов собі додому. А звірі сидять по кущах — мерзнуть. Тоді зібралися разом, і згадують, як їм було добре й затишно. Каже Зайчик:

— А що, браття, як ми разом хатку будуємо, щоб перезимувати?

– *Myška-škriabotùška*, *Žabka-skrekotùška* e *Zàičyk*
-*Pobigàičyk*. E tu chi sei?

– Sono *Lysyčka-sestryčka*⁵. Fate entrare anche me.

– Vieni.

Ecco, stavano tutti insieme; corse un lupo e chiese:

– Chi, chi sta nella *rukavyčka*?

– *Myška-škriabotùška*, *Žabka-skrekotùška*, *Zàičyk*

-*Pobigàičyk* e *Lysyčka-sestryčka*. E tu chi sei?

– *Vòvčyk-bràtyk*⁶. Fate entrare anche me.

– Vieni.

Camminò un orso e chiese con la sua voce ruvida:

– Chi, chi sta nella *rukavyčka*?

– *Myška-škriabotùška*, *Žabka-skrekotùška*, *Zàičyk*

-*Pobigàičyk*, *Lysyčka-sestryčka* e *Vòvčyk-bràtyk*. E tu chi sei?

– *Vedmìd'-nabrid'*⁷. Fate entrare anche me.

– Vieni.

Entrò anche lui con un po' di fatica e stavano tutti seduti. Un po' strettino ma al calduccio.

Ma il nonno si accorge che gli mancava il guanto e andò a cercarlo. Cerca che ti cerca, arrivò fino al bosco. Vide: il guanto era per terra, e si muoveva. Il nonno lanciò un grido – e gli animali schizzarono via in tutte le direzioni! il nonno prese il suo guanto, lo scosse, lo mise sulla mano e tornò a casa. E gli animali rimasero in mezzo agli arbusti – a tremare dal freddo. Allora si radunarono a ricordare come stavano bene insieme. Disse *Zàičyk*:

– E se fosse, fratelli, che costruiamo una casa per svernare?

Зраділи звірі, почали хатку будувати. Ведмідь дерева валить, Мишка гілки й коріння одгризає, Жабка їх до купи складає; Вовчик з Лисичкою котять стовбури на галявину, Зайчик мох копає. Аж тут кабан біжить:

— Хро-хро, а що ви тут робите?

Ведмідь каже:

— Хатку будуємо, щоб разом перезимувати.

— А мене пустите?

— А ти хто?

— Я Кабан-іклан. Я буду вам ями рити.

— Ходи.

Кабан ями риє, разом стовбури закопують, вийшли стіни. Настелили зверху гілки, і вийшла стріха. Мохом стіни законопатили, і стало тепло. І набагато просторіше, ніж у рукавичці. Так і перезимували.

Gli animali saltarono di gioia e cominciarono a costruire la casa. *Vedmíd'* abbatté gli alberi, *Myška* staccò coi denti i rami e le radici, *Žàbka* li ammucchiò, *Vòvčyk* con *Lysyčka* rotolarono i tronchi alla radura, *Zàičyk* scavò il muschio. Corse un cinghiale:

- Grun-grun, ma che cosa fate qua?
- Costruiamo la casa per svernare insieme.
- Fate entrare anche me?
- Ma tu chi sei?
- Sono *Kabàn-iklàn*⁸. Vi scavo le buche.
- Vieni.

Kabàn scavò le buche, insieme interrarono i tronchi, ersero le pareti. Stesero sopra i rami, e si creò il tetto. Foderarono i muri con il muschio e la casa diventò calda. Era anche molto più spazioso che nel guanto. Ed è così che hanno svernato insieme.

¹*Rukavyčka* – guanto

²*Myška-škriabotùška* – Topolina-grattatina

³*Žabka-skrekotùška* – Ranocchietta-gracidachietta

⁴*Zàičyk-Pobigàičyk* – Leprotto-corritore

⁵*Lysyčka-sestryčka* – Volpetta-fratellinetta

⁶*Vòvčyk-bràtyk* – Lupetto-fratetto

⁷*Vedmíd'-nabrid'* – Orso-vagante

⁸*Kabàn-iklàn* – Cinghiale-zannone

Про бідного багача

Жив собі бідний чоловік. Ліг він якось спати, та не міг заснути. Лежав і думав: “Чому бідному так тяжко на світі жити? У одного є і багатство, і маєток, а він ще й відбирає гроші від бідних. От якби я був багачем, я би не так робив. Я би й сам жив, і іншим жити давав.” Коли він так думав, раптом почув голос:

– Бери гаманець, і будеш багатим. У ньому є лише один золотий, але як ти його візьмеш, то відразу з’явиться другий. Набери, скільки хочеш, а гаманець кинь в ріку. Доки не кинеш гаманець в ріку, не зможеш скористатися золотом, бо всі твої гроші стануть черепками.

40

Povero ricco

C'era una volta un uomo povero. Una notte era andato a dormire e non riusciva a prendere sonno. Stava nel letto a pensare: "Perché la vita di un povero è così difficile? Quando uno ha la ricchezza, la tiene per se, ma anche toglie soldi ai poveri. Se fossi ricco io, non farei così. Vivrei io stesso e darei la possibilità di vivere anche agli altri." Mentre pensava, all'improvviso sentì una voce:

– Prendi il portafoglio e sarai ricco. Lì c'è una sola moneta d'oro, ma quando la prendi, al suo posto subito ne appare un'altra. Prendi quanto ti serve e poi getta il portafoglio nel fiume. Finché non lo getti nel fiume non potrai usare l'oro, perché tutti i soldi diventeranno dei cocci.

Засвітив той чоловік світло, побачив на столі гаманець, і мало не здурів від радості. Узяв один золотий, і на його місці видить другий. Почав він тягнути гроші, думаючи: “До ранку натягаю стільки золота, що буде й мені, і другим людям. А вже тоді кину гаманець в річку.”

Та вранці подумав собі: “Велика купка грошей, та чому би не натягати за день іще таку ж купку?.. Буде й мені, буде й людям.” Та коли прийшов вечір, жаль йому стало метать гаманець в ріку. Подумав, що зробить це вранці. Не спав цілу ніч, все тягнув і тягнув гроші з гаманця.

Вранці дуже захотів істи. У хижі нічого не було юстівного, а купити не міг, бо ж усі гроші стануть черепками. Кинути гаманець в ріку й того ранку пошкодував.

Так пройшов цілий тиждень. Чоловік від голоду заслаб, та з гаманцем йому жаль було розлучатися. “Хто ж грошам не радий?” – думав собі.

Коли ж іще дужче зголоднів, поніс гаманець до води. Та не кинув його, знову пошкодував. Знову вернувся до хижі, і почав тягти золоті монети.

Так і помер той чоловік з гаманцем у руках, серед великих куп золота. Ні собі, ні людям добра не зробив.

А ти би як вчинив? ...

Quell'uomo accese la luce, vide sul tavolo il portafoglio e quasi diventò pazzo per la gioia. Prese una moneta, e subito al posto di quella ne apparve un'altra. Cominciò a estrarre le monete pensando: "Continuo fino domani mattina, raccolgo la quantità che può bastare sia per me che per altra gente. E dopo getto il portafoglio nel fiume."

Ma la mattina pensò: "Il mucchio dei soldi è grande, ma perché non prendere in una giornata un altro mucchio così?.. Basterà per me, basterà anche per la gente." Ma arrivò la sera e gli dispiaceva di gettare il portafoglio nel fiume. Pensò che era meglio farlo domani. Non dormì tutta la notte, tirava e tirava fuori i soldi dal portafoglio.

Al mattino provò tanta fame. In casa però non c'era niente da mangiare e comperare non si poteva perché tutti i soldi diventavano cocci. Ma gli dispiaceva sempre gettare il portafoglio nel fiume.

Così passò intera settimana. L'uomo era molto indebolito dalla fame, ma non riusciva a staccarsi dal portafoglio. "Chi non prova la gioia per i soldi?" – pensava.

Quando la fame diventò ancora più forte, portò il portafoglio al fiume. Ma non lo buttò, gli dispiaceva troppo. Di nuovo tornò a casa, e ricominciò a tirare fuori le monete.

Così è morto quell'uomo con il portafoglio fra le mani, in mezzo ai mucchi di oro. Non ha fatto niente di buono, né per se stesso, né per la gente.

E tu come faresti? ...

Пан Коцький

В одного чоловіка був кіт, такий старий, що вже не здужав мишей ловити. От хазяїн взяв та й вивів його в ліс. Думає: “Нашо він мені здівся, тільки дурно його годуватиму. Хай лучче в лісі ходить.” Покинув його, а сам поїхав. Коли це приходить лисичка, бачить незнайомого звіра, та й питає його:

– Що ти таке?

А він каже:

– Я – пан Коцький.

Говорить лисичка:

– Я живу сама, а роки йдуть не на ярмарок, а з ярмарку. Ходи до мене жити! Будеш мені за чоловіка, а я тобі за жону буду, удвох веселіше.

Pan Kòts 'kiy¹

45

Una volta un signore aveva un gatto talmente vecchio che non riusciva più cacciare i topi. Il padrone lo prese e lo portò nel bosco. Pensava: "A che cosa mi serve, devo nutrirlo inutilmente. Meglio che stia nel bosco". Lo lasciò lì e tornò a casa. All'improvviso arrivò una volpetta, vide un animale sconosciuto e chiese:

– Che cosa sei tu?

E lui:

– Io sono *pan Kòts 'kiy*.

Disse la volpetta:

– Io vivo da sola, *i miei anni non vanno alla fiera ma tornano dalla fiera.*² Vieni a vivere da me! Sarai mio marito, io sarò tua moglie, in due la vita è più allegra.

Він і згодився. Ото веде його лисичка до своєї хати,
— та так йому годить: уловить курочку, то сама не з'єсть,
а йому принесе. А кіт їй пісні співає, казки розказує. І
лісичка повеселішала, і котик погладшав.

От якось зайчик побачив лісичку, та й каже їй:

— Лісичко-сестричко, прийду я до тебе на досвітки.

А вона йому:

— Є у мене тепер чоловік, пан Коцький, він тебе
розірве.

Заєць розказав про пана Коцького ведмедеві, вовкові
та дикому кабанові. Зійшлися вони всі четверо докупи,
стали думати: як би їм побачити того пана Коцького? Та
й кажуть:

— А зготуймо обід!

І взялися міркувати, кому по що йти. Вовк і каже:

— Я піду по м'ясо до борщу.

Дикий кабан каже:

— А я піду по буряки, по картоплю.

Ведмідь:

— А я меду принесу на закуску.

Заєць:

— А — я капусті та моркви.

Ото понаносили всього, почали обід варити.
Як зварили, стали радитися, кому йти кликати пана
Коцького на обід. Ведмідь каже:

— Я не підбіжу, як доведеться втікати.

А кабан:

— А я теж неповороткий.

Вовк:

— Я старий уже, і трохи недобачаю.

Lui accettò. Ecco, la volpetta lo accompagnò a casa sua e fece di tutto per accontentarlo: se le capitava di cacciare una gallina, non la mangiava ma la portava al marito. E il gatto cantava alla moglie le canzoni, le raccontava le favole. La volpetta diventava sempre più allegra e il gatto – più grasso.

Una volta un leprotto vide la volpetta e le disse:

– *Lysyčko-sestryčko*³, vengo a passare la serata da te.

E lei gli rispose:

– Bada, ora ho il marito, lui ti sbrana.

Il leprotto raccontò di *pan Kots'kiy* all'orso, al lupo e al cinghiale. Insieme iniziarono a ragionare: volevano proprio vedere questo *pan Kots'kiy*! Si dissero:

– Prepariamo il pranzo!

Decisero chi deve portare che cosa. Il lupo disse:

– Io porto la carne per il *borsc'*⁴.

Il cinghiale disse:

– Io porto le barbabietole e le patate.

L'orso:

– E io porto del miele per il dolce.

Il leprotto:

– Io porto i cavoli e le carote.

Ecco, avevano portato di tutto, si misero a preparare il pranzo. Quando tutto fu pronto cominciarono a discutere su chi dovesse andare a invitare il *pan Kots'kiy* al pranzo.

L'orso disse:

– Non sarò in grado di correre se dovessi scappare.

Il cinghiale:

– Anch'io sono goffo.

Il lupo:

– Sono ormai vecchio e vedo male.

Вийшло, що зайчикові треба йти. Приходить він до лисиччини нори; коли це лисичка вийшла й дивиться – стоїть зайчик на двох лапках біля хати, та й питає його:

– А чого ти прийшов?

Він каже:

– Просили вовк, ведмідь та кабан, і я прошу, щоб ти прийшла зі своїм паном Коцьким до нас на обід!

А вона каже:

– Я з ним прийду, але ви поховайтесь, бо він вас розірве.

Зайчик прибігає до них, та й хвалиться:

– Ховайтесь, казала лисичка, бо пан Коцький як прийде, то й подушить всіх нас.

Вони й почали ховатися: ведмідь поліз на дерево, вовк сів за кущем, кабан зарився у хмиз, а зайчик заліз у кущ. Коли це веде лисичка свого пана Коцького. Доводить його до столу, а він побачив, що на столі багато м'яса, та й каже:

– Ма-у!.. ма-у!.. ма-у!..

– а ті думають: “От вражого сина син, само таке мале, а все йому мало! Це він і нас поїсть!”

Вистрибнув пан Коцький на стіл, і почав наминати, аж за вухами ляшти. А як наївся, то простягся на столі. А кабан лежав близько від столу, і тут комар його як вкусить за хвіст, а він так хвостом і ворухнув. Кіт же подумав, що то миша, і як стрибне туди, та гризь кабана за хвіст! Кабан як схопиться, та навтьоки!

Пан Коцький злякався кабана, та подряпався на дерево – саме на те, де ведмідь сидів. Ведмідь, як

Quindi toccò al leprotto andare. Quando lui arrivò alla tana della volpetta, lei uscì e vide il leprotto che stava su due zampette vicino alla sua casa. Gli chiese:

– Che cosa sei venuto a fare?

Disse lui:

– *Chiedono il lupo, l'orso e il cinghiale, anch'io prego di venire da noi*⁵ per il pranzo assieme al *pan Kòts'kiy*!

Lei disse:

– Verrò con lui, ma voi dovrete nascondervi, perché può farvi a pezzi.

Il leprotto tornò di corsa agli altri e raccontò:

– Nascondetevi, mi ha detto la volpetta, perché altrimenti *pan Kòts'kiy* verrà e ci strangolerà tutti.

Cominciarono a nascondersi: l'orso si arrampicò sull'albero, il lupo si mise seduto dietro un arbusto, il cinghiale si coprì con dei ramoscelli, il leprotto si imboscò in un cespuglio. Ed ecco, arrivò il *pan Kòts'kiy* accompagnato dalla volpetta. Lei lo guidò al tavolo, e lui vide che in tavola c'è tanta carne e disse:

– *Mà-u!.. mà-u!.. mà-u!..*⁶ – e quelli pensarono: “Guardatelo quel figlio del nemico, è così piccolo ma tutto ciò non gli basta! Potrebbe mangiare anche noi!”

Il *pan Kots'kiy* saltò sul tavolo e cominciò a divorare avidamente. Una volta sazio si sdraiò sul tavolo. Il cinghiale era vicino al tavolo, e all'improvviso una zanzara lo punse e lui mosse la coda. Il gatto, pensando che fosse un topo, saltò e morse la coda del cinghiale! Il cinghiale scattò e scappò!

Il *pan Kots'kiy* si spaventò e si arrampicò sull'albero – proprio su quello dove c'era l'orso. L'orso vide che il

побачив, що кіт до нього лізе, почав лізти вище й вище по дереву, доліз до верхівки, вона вломилася, і ведмідь гепнувся на землю зі страшним шумом, та просто на вовка! Мало не роздавив сердечного. Як схопляться всі звірі, та як дременуть, – хто куди, аби подалі від страшного звіра!

А потім посходились, та говорять:

– От який малий, а такий ненажерливий! Добре, що втекли, а то би поїв нас усіх!

І порішили звірі годити лисичці, щоб добре годувала пана Коцького – так, щоб він їх не поїв.

Ще не встигли лисичка із паном Коцьким подоїдати залишки обіду, як почали їм звірі носити їжу. Отже, зажили вони в лагоді та згоді, лиха й голоду не знаючи. Живуть ще й досі, якщо не померли.

gatto stava arrivando e cominciò a salire sempre più in alto, arrivò alla cima, quella siruppe e l'orso crollò sulla terra con un rumore terribile, e cadde direttamente sul lupo! Quasi quasi spaccicava il poveretto. Gli animali schizzarono in direzioni diversi per essere più lontano possibile da questa bestia terrificante!

Dopo si radunarono e dissero:

– È così piccolo ma così insaziabile! Abbiamo fatto bene a scappare perché poteva mangiarci tutti!

Allora gli animali decisero di accontentare la volpetta – in modo che lei potesse nutrire bene il *pan Kòts'kiy*, così lui non li avrebbe mangiati.

La volpetta con il marito non avevano ancora finito gli avanzi del pranzo, che gli animali già cominciavano a portare altro cibo. Fu così che i due vissero nella pace e d'accordo, senza mai patire la fame. E vivono ancora, se non sono morti.

¹*Pan Kòts'kiy* – Signor Gatto

²Vuol dire che non si va verso la gioventù, ma si va verso la vecchiaia

³*Lysyčko-sestryčko* – Volpettina-sorellina; vocativo

⁴*Boršč* – il primo piatto per il pranzo: un minestrone denso e ricco di verdure, color rosso dovuto alla barbabietola; ne esistono tantissime ricette.

⁵*Chiedono il lupo, l'orso e il cinghiale, anch'io prego di venire da noi* – la forma tradizionale dell'invito per una grande festa. Ad esempio, per invitare a una nozze, i futuri sposi dovevano girare il paese e personalmente invitare tutti i parenti, pronunciando la formula: “Vi chiedono padre, vi chiedono madre, e noi vi preghiamo di venire!” - dando del voi.

⁶*Màu* – somiglia al *màlo*: poco.

Казка-загадка

В давні-прадавні часи якась чарівниця обернула трьох гарних жінок у квітки на полі. Хто його знає, нащо вона так зробила! Але одній з них було дозволено на ніч ходити додому, бо в неї була дитинка мала. Одного разу перед світом та молода жінка й говорить своїй матері:

— Мамо, я знову мушу повернутися до товаришок, і квіткою стояти серед поля. То коли ви, мамо, підете в поле жати, впізнайте мене й зірвіть. А як принесете мене додому, покладіть на середину хати. Тоді я знову стану людиною і лишуся з вами назавжди.

Fiaba-indovinello

In tempi lontani lontani una maga trasformò tre belle donne in fiori di campo. Chissà perché l'ha fatto! Soltanto per una di loro, che aveva un bambino piccolo, provò pietà e le diede il permesso di tornare a casa ogni notte. Una notte, prima dell'alba, la giovane donna disse a sua madre:

– Ora devo di nuovo tornare dalle mie amiche, devo stare come il fiore nel campo. Ma quando voi, mamma, verrete a falciare, cercate di riconoscermi e coglietemi. E quando mi porterete a casa, mettetemi nel mezzo della casa. Allora torno ad essere una donna e rimango per sempre con voi.

Все так і здійснилося.

От тепер і здогадайтесь: як же мати впізнала свою дочку, коли всі три квітки були однакові сінькі?

... А мати через те впізнала, котрою квіткою була її дочка, що на тій квітці не було роси. А роси не було через те, що дочка вночі була вдома, а не стояла квіткою надворі в ту холодну пору, коли падає роса. Інші ж дві квітки стояли.

Ed è stato così.

E ora indovinate: come ha potuto la madre riconoscere la propria figlia, se tutti e tre i fiori erano assolutamente uguali?

...La madre ha potuto distinguere il fiore che era sua figlia, perché quel fiore non era coperto da rugiada. E la rugiada mancava perché la figlia aveva passato la notte a casa sua, e non era stata nel campo nelle ore fredde della notte, quando cade la rugiada. Invece le altre due donne c'erano.

Кривенька Качечка

Був собі на селі дід-мисливець. Ходив він по лісах та озерах, качок та зайців стріляв, а що вплює, то продасть, або собі на харч лишить. Дружина його гриби та ягоди збирала, трави сушила та людей лікувала. Так вони і жили удачно, а детей у них не було.

Раз, пізньої осені, коли вже й сніжок почав пролітати, пішов дід у ліс. Проходить повз лісове озерце, дивиться – аж там качка плаває.

“Звідки вона там узялася? – думає дід. – Дики качки вже давно у вирій відлетіли. Мабуть, у неї крило зламане, що не полетіла разом з усіма.”

Kàćecka¹ zoppa

57

C'era una volta, in un villaggio, un nonno-cacciatore. Lui girava i boschi, cacciava le anatre e i leprotti, e quello che cacciava lo vendeva o lo lasciava per mangiare. Sua moglie raccoglieva i funghi e le bacche, essiccava le erbe e curava la gente. Così vivevano loro due, e non avevano figli.

Una volta, in autunno inoltrato, quando già cominciava a volare qualche fiocco di neve, il nonno andò nel bosco. Passò vicino al laghetto del bosco e vide che lì nuotava un'anatra.

“Come sarà capitata lì? – pensò il nonno. – è già tanto tempo che le anatre selvatiche sono volate a *vyriy*². Forse ha un'ala rotta, poiché non è volata via anche lei assieme agli altri uccelli.”

Хотів дід качку застрелити, та передумав: “Як озеро замерзне, то я її на льоду живою впіймаю. За зиму вона в хаті привикне, а весною яєчок нанесе, каченята висидить, та й будуть у нас із бабою власні качки.”

І став дід щодня на озерце ходити.

А озерце швидко замерзало. Спочатку крига була тільки під берегами, але поступово все озеро замерзло. Лише посередині ополонка зосталась, і в ній качечка плаває. За кілька днів і ополонка замерзла, і одного дня дід побачив качечку вже на льоду. Став її ловити, а вона така дика: втікає, кричить, дзьобом і крильми б'ється. Геть подряпала дідові руку лапами, та дід все ж її впіймав і приніс до хати. Тільки з рук пустив, а вона – під піч; як залізла в куток, так три дні й не вилізала звідти. Баба їй під піч їсти насипала і воду ставила. Аж на четвертий день вийшла качечка з-під печі, і стала їсти й пити, і по хаті ходити.

Аж тут помітили дід із бабою, що крила в неї цілі, а одна ніжка зламана – отож качечка була кривенька. Баба її дуже жалувала, пильнувала, щоб вона завжди мала їсти й пити, і качечка скоро стала зовсім як свійська.

І стала баба помічати, що в них щось дивне діється в хаті. Піде вона рано по воду, повернеться до хати, а в хаті вже вогонь горить, обід вариться. Почне щось шити, і як тільки з хати хоч на хвильку вийде, вже їй роботу скінчено:

Il nonno voleva sparare all'anatra ma poi cambiò idea: "Quando il lago sarà congelato, la prenderò viva, sul ghiaccio. In inverno si abituerà a stare in casa, e in primavera farà le uova, coverà gli anatroccoli, io e la nonna avremo le nostre anatre."

Così il nonno cominciò ad andare ogni giorno al laghetto.

E il laghetto si congelava rapidamente. Prima il ghiaccio era lungo le rive, ma pian piano tutto il laghetto si congelò. Solo nel centro era rimasto un buco, e lì nuotava l'anatra. Dopo pochi giorni anche il buco si chiuse e il nonno vide l'anatra ferma sul ghiaccio.

Cercò di prenderla, ma quella era selvaggia: scappava, urlava, lottava. Graffiò la mano del nonno con le zampe, ma il nonno riuscì comunque a prenderla e a portarla a casa. Appena la lasciò andare, lei si infilò sotto la stufa; si intanò in un angolo e rimase lì per tre giorni.

La nonna le metteva da mangiare e da bere sotto la stufa. Soltanto al quarto giorno l'anatra uscì da sotto la stufa e cominciò a mangiare, a bere e a girare per la casa, come se fosse addomesticata.

Solo allora i nonni si accorsero che l'anatra aveva le ali sane, mentre una delle gambe era spezzata – quindi l'anatra era zoppa. La nonna le voleva bene, si preoccupava che lei avesse sempre da bere e da mangiare, e in poco tempo l'anatra diventò parte della vita domestica.

Un giorno la nonna si accorse che nella loro casa stava succedendo qualcosa di miracoloso. La mattina presto andò a prendere l'acqua, e quando tornò vide che il fuoco era già acceso, e il pranzo si stava cuocendo. Cominciava a cucire qualcosa e, se usciva per un attimo, quando tornava trovava il lavoro già fatto:

рукав чи сорочку дошито, та ще й такими чудовими візірцями помережано!

А то сусіди почали питати:

– Що то за дівчина така з вашої хати по воду ходить? Ой красна ж дівчина, шкода тільки, що на ногу кривенька!

Страх напав на бабу, почала вона з дідом радитись, та людей питати. От одна стара знахарка їй і порадила:

– Це у вашій хаті щось таке живе, що ви не знаєте. Зробіть так, щоб воно думало, ніби вас немає, а самі десь сковайтесь. Як побачите, що в хаті щось заворушилося, то накрийте його чорною хусткою, і міцно тримайте, доки не попроситься. Тоді взнаєте, що у вас у хаті є.

Увечері дід бабі голосно каже:

– Печі, бабо, пироги та паляниці, взавтра їдемо на ярмарок!

І заходилася баба пекти, а дід лагодитися в дорогу. На другий день рано дід запряг коні, сів із бабою на воза та й виїхав із двору. Баба справді поїхала, а дід тихенько вернувся, і сковався в закутку біля печі.

Стоїть він і стоїть, коли дивиться: вибігла з-під печі качечка. Сюди-туди метнулася, до чого не торкнеться – диво якесь робиться: віник сам хату мете, сокира сама дрова рубає, вогонь сам у печі розгорівся. З того дива дід мало хустки не впустив, та якось скаменувся, і як качечка пробігала повз нього, він – раз! – і накрив її чорною хусткою.

Тримає він ту хустку, додолу придавлює, а під нею щось росте, пручається, от-от вирветься дідові з рук. Дід тримає з усієї сили.

la manica o la camicia erano finite, e anche ricamate con disegni meravigliosi!

Anche i vicini cominciarono a chiedere:

– Chi è quella ragazza che esce dalla vostra casa a prendere l'acqua? È così bella, peccato che sia zoppa.

La nonna fu presa dalla paura, ne parlò con il nonno e consultò la gente. E una vecchia guaritrice le disse:

– Nella vostra casa vive qualcosa che voi non conoscete. Fate in modo che quello pensi che voi non siete a casa e nascondetevi da qualche parte. Quando vedrete qualcosa che si muove, copritelo con uno scialle nero e tenetelo stretto finché non comincia a chiedervi di lasciarlo. Così saprete cosa c'è nella vostra casa.

La sera il nonno disse alla nonna:

– Inforna, nonna, *pyrogy* e *palianytsi*³, domani andiamo a *iàrmarak*⁴!

La nonna cominciò a infornare e il nonno a prepararsi per il viaggio. Di mattina presto il nonno imbrigliò i cavalli, si sedettero sul carro e uscirono dal cortile. La nonna andò avanti e il nonno, senza farsi vedere, tornò a casa e si nascose nell'angolo vicino alla stufa.

Rimase così per un po' di tempo e all'improvviso vide: da sotto la stufa corre la *Kàcéčka*. Correva qua e là, qualsiasi cosa toccava – succedeva un miracolo: la scopa puliva la casa da sola, l'ascia spaccava la legna, il fuoco nel forno si accendeva da solo. Meravigliato, il nonno quasi lasciò cadere lo scialle, ma si riprese e, quando *Kàcéčka* gli passò vicino, la coprì con lo scialle nero.

Tenne stretto lo scialle, premette con forza, mentre sotto stava crescendo qualcosa, lottava, quasi gli sfuggì dalle mani. Il nonno lo tenne con tutte le forze.

І стало воно проситися з-під хустки:
– Дідусю, пусти мене, я тобі за дочку буду!

Пустив він хустку, а з-під неї дівчина показалася, та така гарна, як сонечко, тільки одна ніжка трошки кривенька. Це ж качечка на дівчину перекинулась!

Стала та дівчина в хаті жити. Полябили її дід та баба, як рідну дочку, і вона їх шанує та слухається, як рідних батьків. А сусіди їм так заздрять: звідки, мовляв, таку красну дівчину собі за дочку взяли?

Тихо та щасливо прожили вони зиму, а на весну, як стало сонечко пригрівати, попросила дівчина свого названого батька, щоби зробив їй гребінь та днище, а до того ще й золотий стільчик:

– Хочу на двір виходити, на сонечку прясти!

Послухав дід, і зробив їй усе, що вона просила. Одного дня, коли вже й травиця почала зеленіти, винесла вона стільчик, сіла на ньому, й почала прясти. Коли це летять з вирію качки, а це були її брати та сестри. Побачили вони, що щось блищить, уздріли дівчину на стільчику, та й заспівали:

– Он де наша діва,
Он де наша Іва!
На метеному двірці,
На золотому стільці!
Скиньмося по пір'ячку,
Нехай увинеться,
Нехай летить з нами!

Alla fine, qualcuno cominciò a pregare da sotto lo scialle:

– Lasciatemi andare, nonno, sarò la vostra figlia!

Lui lasciò lo scialle e da sotto apparve una ragazza, bella, come il sole, solo con una gamba un po' storta. Era la Kàćećka che si è trasformata nella ragazza!

La ragazza rimase a vivere nella casa. I nonni si affezionarono molto, come se fosse la loro figlia; anche lei gli voleva un gran bene, gli obbediva e rispettava come fossero i suoi veri genitori. Ed i vicini di casa li invidiavano: "Dove, – dicevano, – avete preso una così bella ragazza come figlia?"

Passarono l'inverno in pace e felicità, e in primavera, quando il sole cominciò a scaldare, la ragazza chiese a suo padre adottivo che le facesse un fuso per filare e anche un seggiolino d'oro:

– Voglio uscire nel cortile, a filare sotto il sole!

Il nonno fece tutto quello che lei gli chiese. Un giorno, quando già cominciava a verdeggiaiare l'erba, lei portò fuori il seggiolino, si sedette, e cominciò a filare. Il seggiolino splendeva sotto i raggi del sole, e la ragazza era ancora più bella mentre vi stava seduta sopra e filava. All'improvviso arrivarono da *vyriy*² le anatre, che erano i suoi fratelli e le sue sorelle. Videro che luccicava qualcosa, si accorsero della ragazza sul seggiolino, e cominciarono a cantare:

– Ecco dov'è la nostra *diva*⁵,

Ecco dov'è la nostra Iva,

Nel cortile ben scopato,

Sul seggiolino bel dorato!

Ciascuno le dia una piuma,

Che si avvolga, e con noi voli!

А вона їм відказує:

– Як зломила я ніжку,
Ви мене покинули,
Без мене полинули.
Не полечу з вами!

То вони й полетіли собі далі. Коли це летить другий гурт качок. А то були її дядьки й тітки. Побачили дівчину на стільчику, та й ну також співати:

– Он де наша діва,
Он де наша Іва!
На метеному двірці,
На золотому стільці!
Скиньмося по пір'ячку,
Нехай летить з нами!

А вона й їм відказує:

– Як зломила я ніжку,
Ви мене покинули,
Без мене полинули.
Не полечу з вами!

І ці полетіли далі. Коли трохи згодом летять ще дві качки, а то були її батько й мати. Побачили дівчину на стільчику, та й співають те ж саме:

– Он де наша діва,
Он де наша Іва!
На метеному двірці,
На золотому стільці!

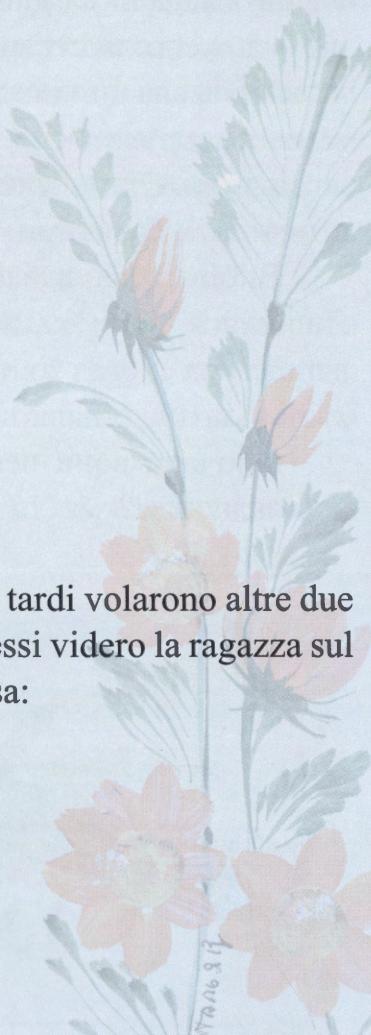

E lei rispose loro:

– Quando ho rotto la gambetta
Mi avete abbandonato,
Senza di me siete volati.
Non volerò con voi!

E gli uccelli volarono via. Arrivò un altro gruppo di anatre. Erano i suoi zii e le sue zie. Videro la ragazza sul seggiolino e cominciarono a cantare anche loro:

– Ecco dov’è la nostra *diva*,
Ecco dov’è la nostra Iva,
Nel cortile ben scopato,
Sul seggiolino bel dorato!
Ciascuno le dia una piuma,
Che si avvolga, e con noi voli!

E lei rispose loro:

– Quando ho rotto la gambetta
Mi avete abbandonato,
Senza di me siete volati.
Non volerò con voi!

Anche questi volarono via. Più tardi volarono altre due anatre, erano i suoi genitori. Anch’essi videro la ragazza sul seggiolino e cantarono la stessa cosa:

– Ecco dov’è la nostra *diva*,
Ecco dov’è la nostra Iva,
Nel cortile ben scopato,
Sul seggiolino bel dorato!

Скиньмося по пір'ячку,
Нехай летить з нами!

Дівчина й ім відказує:
– Як зломила я ніжку,
Ви мене покинули,
Без мене полинули.
Не полечу з вами!

Але батько з матір'ю не полетіли геть. Вони все літали та літали над дівчиною, все співали та співали своєї пісні, просили її та плакали, та вискубували собі пір'я, а воно спадало на дівчину. І вже так вони обскублися, що майже голі стали, вже ледве крильми махають. І не витримала дівчина: скочила зі стільця, вдарилася об землю, закрутилося круг неї обскубане пір'я, пристало до дівчини. Стала вона качечкою, махнула крильцями, і полетіла за батьками.

Вибігли дід з бабою – а качечки вже не видно. Лишилися вони самі, тільки стільчик та гребінь із днищем на спогад зосталися. Та ще – вишиті рушники в хаті, і квіточки навколо хати.

І почали вони чекати: а може, вернеться качечка перезимувати?

Ciascuno le dia una piuma,
Che si avvolga, e con noi voli!

E lei risponde loro:

– Quando ho rotto la gambetta
Mi avete abbandonato,
Senza di me siete volati.
Non volerò con voi!

Ma il padre e la madre non volarono via. Giravano sopra la ragazza e cantavano la loro canzone, la pregavano e piangevano, strappavano le piume, che cadevano sulla ragazza. Strappandosi le piume divennero quasi nudi e ormai agitavano appena le ali. La ragazza non resistette più: saltò dal seggiolino, si batté per terra, le piume volteggiarono intorno a lei, e si attaccarono. La ragazza si trasformò nella *Kàćećka*, agitò le ali e volò via con i suoi genitori.

I nonni corsero dalla casa – ma di *Kàćećka* già non c’è più la traccia. Rimasero soli, con il seggiolino e il fuso come ricordi. E anche i *rušnyk*⁶ ricamati nella casa, e i fiori nelle aiuole intorno alla casa.

Così i nonni cominciarono ad aspettare: forse, la *Kàćećka* tornerà a svernare da loro?

¹*Kryvèn’ka kàćećka* – piccola anatra zoppa

²*Vyriy* – paesi caldi

³*Pyrig* – una specie di torta, aperta o chiusa; *palianytsia* – pagnotta.

⁴*Iàrmarak* – fiera

⁵*Diva* – fanciulla

⁶*Rušnyk* – un asciugamano rituale ricamato

Диво-груша

Жили на світі чоловік та жінка. Тільки ѹ багатства у них було, що дітки. Була ще в них корівка, але така вже вона була стара, самі кістки та шкіра. Ні телят, ні молока вже від неї не було. Вже не раз люди казали їм, щоб її зарізати, то діти хоч якусь кістку обгризуть.

— Ні, — кажуть, — ми цього не зробимо. Стільки років корова нас годувала, а тепер її різать та їсти? Нехай вже вона власною смертю помре.

А корова вже ѹ не встає. Підійшли вони до неї, та ѹ говорять, як із людиною, оплакують її, що вже її скоро не стане, як буде їм без неї погано. Чухають її, голублять.

Il pero miracoloso

69

Una volta vivevano in questo mondo un marito e una moglie. I loro bambini erano tutta la loro ricchezza. Possedevano anche una mucca, ma era talmente vecchia e magra, che le restavano soltanto le ossa e la pelle. Non dava più né vitelli, né latte. La gente spesso suggeriva ai due coniugi di ucciderla, almeno ci sarebbe stato qualche osso da rosicchiare per i bambini.

— No, — dicevano, — non lo facciamo. Per tanti anni la mucca ci ha nutrito e adesso dovremmo ucciderla e mangiarla? Meglio che per lei arrivi la morte naturale.

Un giorno la mucca non si alzò. I suoi padroni si avvicinarono, le parlarono, come se lei fosse una persona, piangevano perché fra poco lei sarebbe mancata e sarebbero stati male senza di lei. La grattavano, l'accarezzavano.

Коли чують, корова заговорила людським голосом.
Каже:

— Добрі мої господарі, дякую вам за все. За ласку, за те, що жалієте мене, що не зарізали, а даєте своєю смертю померти. Тепер же слухайте мене, і зробіть так, як я скажу. Коли мене не стане, візьміть і закопайте мене у себе біля хати, під вікном. А там побачите, що буде.

Так вони і зробили. Коли корова померла, господарі закопали її в садку під вікном, землю розрівняли. На третій день бачать, що на тому місці, де корова закопана, росте якесь дерево. Росте не по днях, а по годинах, з кожним днем більшає. За весну виросла велика груша. Зацвіла, а на осінь і груші вродили, та так рясно!

Ніхто ще таких груш не бачив: здорові та гарні, а вже які добрі! Посмачувала сім'я грушами, добрим словом корівку згадуючи, усіх сусідів пригостили. Тоді хазяїн каже, що треба ще й пана пригостити. Бо пан у них був не з тих, що над людьми знущаються. Добрий був, і в голодні часи людям хліб давав без віддачі.

Приніс чоловік корзину груш панові, а в того саме гості були. Побачили вони груші, почудувалися, а як поласували — нахвалилися не могли. Кажуть:

— Це диво, а не груші! Таких і на світі нема!
Питається пан:
— Де такі груші ростуть?

All'improvviso sentirono che la mucca parlava con voce umana. Disse:

— Miei buoni padroni, vi ringrazio di tutto. Per la cura, per la compassione, perché non mi avete ucciso, ma mi lasciate morire in pace. Allora ascoltatevi e fate come vi dico. Quando morirò, prendetemi e seppellitemi vicino alla casa, sotto la finestra. E poi vedrete cosa succederà.

Così fecero. Quando la mucca morì, i padroni la seppellirono nel giardino sotto la finestra, e sistemarono con cura la terra. Al terzo giorno videro che sul posto dove era seppellita la mucca stava crescendo un albero. Cresceva non ogni giorno ma ogni ora. Durante la primavera crebbe un grande pero.

Fioriva rigogliosamente e in autunno erano cresciute le pere, ma così tante! Nessuno aveva mai visto le pere così: enorme e belle, e anche buonissime! La famiglia assaporò le pere, ricordando la loro mucca con parole dolci, e offrivano la frutta a tutti i vicini. Allora il padrone disse che bisognava darne anche al signore, proprietario della terra. Perché il loro signore non era di quelli che fanno soffrire la gente. Lui era buono e nei tempi di fame distribuiva gratuitamente il pane alle persone povere.

L'uomo portò un cesto di pere al signore, che in quel momento aveva degli ospiti. Loro videro le pere e rimasero meravigliati, ma quando le assaggiarono — non smisero di lodarle. Dicevano:

— Pere così non esistono nel mondo!

Chiese il signore:

— Dove crescono queste pere?

Розказав чоловік про їхню корівку. Всі здивувались.
Пан тоді каже:

— Дам я тобі корову, нехай ваші діти молоко їдять.

Веде чоловік додому нову корову, радий-радісінський! Зустрічає його один багач, питає, де таку гарну корову узяв. Розказав чоловік про панський подарунок. Не вірить багач, сам хоче грушу побачити. А як побачив та покуштував, то мало не луснув із заздрошців. А тут саме пани приїхали груші купляти. Гарні гроші дають за них. Аж позеленів заздрісний багач!

Є вже у сім'ї тепер і молоко, і грошенята. А багач злує, місця собі не знаходить! “Як у мене немає такої груші, — думає собі, — то хай і в них не буде!”

Нагострив сокиру, діждався ночі, і пішов грушу рубати. Думає: “Зрубаю, а тоді всі груші обірву.” А в самого руки тримтять. Розмахнувся, цюкнув, а груша не піддається, дуже тверда. Розмахнувся багач удруге, а сокира як відскочить, та як цюкне його по нозі! Перерубала йому кістку.

Почув хазяїн, як щось бухнуло, вискочив із хати. Бачить — лежить щось під грушою. Присвітив — аж то багач. Безтямний, стікає кров’ю. Покликали вони з дружиною людей на поміч, лікаря привели. Ледве лікар врятував багача. Але нога йому стала кривою. І з того часу все його добро пішло прахом, пішов колишній багач світами, жебрати попід вікнами.

А груша все росла собі, врожай давала щораз кращий. Господарі і самі їли, і людям роздавали, і продавали. Уже вони не були бідні, як раніше, мали добро, і з людьми ділилися. А люди їх шанували.

L'uomo raccontò della sua mucca. Tutti erano meravigliati. Allora il signore disse:

— Ti regalo una mucca, così i vostri figli potranno bere il latte.

L'uomo condusse a casa la nuova mucca, felice felicissimo! Mentre rincasava, incontrò un uomo ricco, suo vicino, che chiese dove avesse preso questa bella mucca. L'uomo gli raccontò del regalo del signore. Il ricco non gli credeva, volle vedere il pero lui stesso. E quando lo vide e ne assaggiò le pere, quasi quasi crepava dall'invidia. Proprio in quel momento arrivarono i signori a comperare le pere, e pagaronno con tanti soldi. Il ricco invidioso divenne tutto verde!

Ora la famiglia aveva il latte, e anche i soldi. Ma il ricco vicino accumulava ira, non si dava pace. "Se io non ho un pero così, — pensava, — non voglio che l'abbiano neanche loro!"

Affilò l'ascia, aspettò la notte, e andò ad abbattere il pero. Pensava: "Prima lo abbatto, poi raccolgo tutte le pere." Ma le mani gli tremavano. Alzò l'ascia, colpì, ma il pero non cedette, era troppo duro. Alzò un'altra volta, colpì, ma l'ascia rimbalzò e gli colpì la gamba! Gli aveva spezzato l'osso.

Il padrone di casa sentì un colpo cupo e corse fuori. Vide — c'era qualcosa sotto il pero. Accese una luce e vide — il ricco era steso per terra, incosciente, sanguinante. I coniugi chiesero aiuto alla gente, chiamarono il medico. Il medico salvò la vita del ricco per un pelo. Ma la sua gamba rimase curva. E da allora tutta la sua ricchezza divenne polvere, il vicino, ora povero, andò in giro per il mondo, a chiedere l'elemosina sotto le finestre delle case.

E il pero cresceva sempre di più, la raccolta diventava anno dopo anno sempre più ricca. I padroni mangiavano le pere, le vendevano, dividevano con la gente. Non erano più poveri come prima, ma benestanti. E la gente li rispettava.

Злідні

Були собі два брати: бідний та багатий. Бідний був роботягом, і майстер добрий, тільки йому якось не велося: і хата йому згоріла, і корова здохла, і діти весь час хворіли, а дітей він мав купу. А то руку був покалічив, та так сильно, що довго не міг працювати. Як не старався, а з біди не вилазив, часом і шматка хліба в хаті не було.

А в багатого брата дітей не було, тільки він та жінка. Зате поля й худоби було доволі, і хліб родився, і кури неслися, доста мав їсти й пити, і взутися-вдягнутися. Але бідному братові він нічим не помогав. Та бідний і не дуже просив, усе намагався заробити сам, а до багатого брата ходив хіба на свята.

Zlydni¹

75

C'erano una volta due fratelli: uno era povero e uno era ricco. Il povero era un grande lavoratore, e anche un ottimo artigiano, solo che era sfortunato: gli era bruciata la casa, la mucca era morta, i bambini si ammalavano sempre, e ne aveva tanti. Una volta si era ferito così tanto la mano, che non era riuscito a lavorare per molto tempo. Si sforzava molto ma non riusciva mai uscire dalla povertà, gli capitava di non avere in casa neanche un pezzo di pane.

Il fratello ricco invece non aveva figli, erano solo lui e sua moglie. Però aveva tanta terra e tanto bestiame, il grano gli dava raccolti ricchi, le galline tante uova, aveva a sufficienza da mangiare e da bere, per vestirsi e calzarsi. Ma non aiutava mai il fratello povero. Il quale, però, l'aiuto non lo chiedeva neanche, cercava di arrangiarsi da solo, e andava in visita dal fratello ricco solo durante le feste.

Надійшло Різдво, і трапилося бідному брітові, що саме на Кутю не було в хаті ані що зварити, ані чим посолити. Хліба в хаті вже два дні як не бачили, голодні діти на холодній печі плачуть. Жінка хлипає в кутку, а далі й каже чоловікові:

— Ти б хоч до брата сходив, може б він дав щось на свята.

Подумав бідний брат, і пішов. Прийшов до багатого брата, а в того печуть і варять — на Святу Вечерю гостей сподіваються. Привітався гість до господаря, привітав його з Кутею, та й каже:

— У тебе, братику, стільки всього печуть та варять, може би ти щось передав моїм дітям, бо вже два дні, як у хаті хліба не маємо.

А багатий відповідає:

— Я би тобі дав, так багато гостей на вечерю чекаю. Ану, як чогось не стане? Соромно буде, гості в мене всі знатні, не можу тебе з ними разом за стіл посадити. Хіба стань отам, за дверима, постоїш, поки гості роз'їдуться. Як щось зостанеться, тоді дам.

Гірко стало бідному братові, хотів мовчки піти з хати, так діти вдома чекають. І зостався. Став за дверима, й тихесенько простояв цілий вечір. Голодний слухав, як п'ють, їдять, рягочуться та співають пісні братові гости. Пізно скінчилася гостина, і як уже всі розійшлися, бідний брат вийшов із-за дверей, та й каже:

— Вже всі твої гости, брате, наїлися й напилися, дай же щось і моїм дітям.

Arrivò il Natale, e successe così che proprio alla *Kutià*² il fratello povero in casa non aveva nulla da cucinare, né qualcosa con cui salare. Da due giorni non si vedeva il pane, i bambini affamati piangevano sopra la stufa fredda. La moglie ingurgitava singhiozzi nell'angolo, e infine disse al marito:

— Magari dovresti andare da tuo fratello, forse ci darebbe qualcosa per le feste.

Pensa che ti ripensa, il povero fratello decise di andare. Arrivò dal fratello ricco, e a casa sua stavano infornando, cuocevano — aspettando gli ospiti per la *Sviatà Vecèria*³. L'ospite salutò il padrone, gli fece auguri e disse:

— A casa tua, fratellino, preparate così tanta roba, forse potresti dare qualcosa ai miei figli; perché sono già due giorni che non abbiamo il pane in casa.

Ma il ricco gli rispose:

— Io ti darei anche, ma aspetto tanti ospiti per la cena. E se mancasse qualcosa? Sarebbe una vergogna, i miei ospiti sono tutti nobili. Non posso metterti insieme con loro a tavola. Mettiti lì, dietro la porta, rimani finché gli ospiti se ne vanno. Se rimane qualcosa, allora te lo do.

Amareggiato, il povero fratello voleva andare via in silenzio, ma a casa aspettavano i bambini. Così rimase. Si mese dietro la porta e restò silenzioso tutta la sera. Affamato, ascoltava come bevevano, mangiavano, ridevano e cantavano gli ospiti del fratello. La festa finì tardi, e quando furono andati via tutti quanti, il fratello povero uscì da dietro la porta e disse:

— Tutti i tuoi ospiti, fratello, sono sazi e dissetati, dai qualcosa anche per i miei figli.

А багатий відповідає:

— Мої гості багато всього спожили, мені з дружиною мало на свята лишили. Нічого тобі не можу дати, бо недоста нам буде.

Заплакав бідний брат, і каже:

— Дай же мені хоча б чогось випити, бо не дійду додому.

— А там, — каже багач, — в сінях стоїть діжка. Візьми кухлик та й напийся.

Взяв кухлика бідняк, пішов у сіни. Набрав із діжки, съорбнув. Думав, там вино, а то проста вода. Випив він тієї холодної води, і так йому досадно стало!

Пішов він полем додому, та з горя заспівав. І чує, ніби йому хтось підспівує. І так багато їх співає, і все тоненькими голосами. Оглянувся — нема нікого. Місяць світить, сніг на полі. Видно, як удень, а навколо ні душі. Почав співати — знову хтось підтягає. “Невже я з тої води впився?” — думає собі бідолаха. А далі й питает:

— Хто се мені підспівує?

А воно тоненько відповідає:

— Ми.

— Хто ж ви такі?

— Ми — злидні.

— А які ж ви, злидні, що я вас не бачу?

— Ти нас не бачиш, а ми в тебе живемо і ніколи тебе не кидаємо. Куди ти — туди й ми.

— А що ж ви у мене робите?

— А ми тобі все шкодимо, щоб ти ніколи не розжився.

Ma il ricco rispose:

— I miei ospiti hanno consumato tanto, per me e mia moglie è rimasta poca roba per le feste. Non posso darti niente perché non basterà per noi.

Il povero fratello cominciò a piangere e disse:

— Dammi almeno qualcosa da bere, perché non ho la forza di arrivare a casa.

— Lì, — disse il ricco, — vicino all'uscio c'è un barile. Prendi un boccale e bevi.

Il povero prese il boccale, andò all'anticamera. Attinse dal barile, bevve un sorso. Pensava che fosse il vino, invece lì c'era l'acqua. Ingoiò quell'acqua fredda e si sentì così umiliato!

Il povero stava tornando attraverso il campo a casa sua, e dal dispiacere cominciò a cantare. E sentì qualcuno cantare insieme. Erano tantissimi, e tutti con delle vocine alte. Si guardò intorno — ma non vide nessuno. La luna splendeva, la neve copriva il campo. Era chiaro come di giorno, ma intorno non c'era anima viva. Ricominciò a cantare — e di nuovo qualcuno lo seguì. “Per caso mi sono ubriacato con l'acqua?” — pensò il poveretto. E poi chiese:

— Chi è che canta con me? — e le vocine sottili risposero:

— Noi.

— Chi siete voi?

— Noi — gli *zlydni*.

— Ma dove siete voi, *zlydni*, che non vi vedo?

— Tu non ci vedi, ma noi viviamo da te, e non ti lasciamo mai. Dove vai tu — lì andiamo anche noi.

— E cosa fate da me?

— Ti facciamo del male, così che tu non diventerai mai benestante.

Як стружеш – ми тобі руку підбиваємо, щоб ти дошку зіпсував або руку скалічив.

Як продаєш – ми ціну купцям шепчемо, щоб дешевше давали, а як купуєш – то ціну набиваємо. Ми тобі корову зморили і хату спалили. І діти твої від нас хорують.

– І довго ж ви так зо мною житимете?

– До самої смерті, – кажуть. – А як помреш – у труну з тобою ляжемо.

– І в труну ляжете зо мною? – питаеться бідняк.

– Авжеж, ляжемо, – відповідають.

Перестав він співати, йде мовчки, а сам щось думає. Як прийшов додому, хоч пізно вже було, а діти не спали, дожидали батька з гостинцями. Так і обсіли його, заглядають в руки, що приніс, питаютъ.

Розказав він їм, як його брат прийняв, та й каже:

– Світи, жінко, каганця, я дошки стругатиму та труну робитиму, бо надумався я вже вмирати. Однаково на вас не зароблю, вам без мене краще буде.

Як почули те жінка та діти, та в плач! Просять його покинути вигадки та спати лягати. Не слухає він нікого, замкнувся у столярні та труну майструє. А далі й питаетъ:

– Ви тут, злидні?

– Тут, – кажуть.

– Чи ви за мною у труну полізете?

– Аякже, – кажуть, – полізмо.

Ото зробив він міцну дубову труну, і віко до неї, прикрутив до віка гвинти, та й каже:

– Злидні, ану, лізьте в труну та перевірте, чи добре віко до труни пасує. Як добре, то й я до вас лягатиму.

Quando tu pialli – noi ti diamo un colpo sulla mano per farti rovinare l'asse o danneggiare la mano. Quando vendi – noi sussurriamo ai compratori il prezzo più basso, e quando compri – diciamo ai venditori quello più alto. Noi ti abbiamo spacciato la mucca, ti abbiamo bruciato la casa, e ti facciamo ammalare i figli.

- E per quanto tempo vivrete con me?
- Fino alla tua morte, – dissero. – E quando morirai – ci metteremo assieme a te nella bara.
- Vi metterete nella bara insieme a me? – domandò il povero.

– Certamente, lo faremo, – gli risposero.

Lui smise di cantare, camminava in silenzio, pensando qualcosa. Arrivò a casa e, anche se era già tardi, i bambini non dormivano, aspettavano il padre con i regali. Gli accorsero intorno, guardavano nelle mani, chiedevano cosa portava. Lui raccontò come era stato accolto dal fratello e poi disse alla moglie:

– Accendi la lampadina, perché comincio a piallare le assi e faccio la bara: ho deciso di morire. Tanto, non riesco a guadagnare abbastanza per voi, senza di me starete meglio.

Sentito questo, la moglie e i bambini scoppiarono a piangere! Lo supplicarono di abbandonare queste idee e di andare a dormire. Lui non ascoltò nessuno, si chiuse nel laboratorio a lavorare. E poi chiese:

- Siete qua, *zlydni*?
- Qua, – gli risposero.
- Entrate con me nella bara?
- Ma certo, – dissero, – entriamo.

Allora lui costruì una bara resistente, di quercia, con il coperchio, attaccò le viti e disse:

– *Zlydni*, entrate nella bara e controllate se il coperchio è ben adatto alla bara. Se va bene, allora anch'io mi unisco a voi.

— Гаразд, — кажуть злидні.
Зачекав трохи бідний брат, та й питає:
— Що, злидні, влізли?
— Влізли.
— Чи всі ж влізли? Може, хтось у хаті зостався?
— Ні, — кажуть, — ми всі тут.
— Ну то пильнуйте, чи добре віко до труни пристає.
— Та й закрутів гвинти. А злидні з труни пищать:
— Ой, темно! Ой, душно!
— Пильнуйте! — гукає він до них. — Може, у труні ще якась шпаринка лишилася?
— Немає, — кажуть. — Відкручуй уже віко та лягай і ти до нас.
— Ні, — каже бідний брат. — Досить уже з мене вас, полежите ви й без мене! — Та швидше за труну, схопив лопату, та в ліс подався. Жінці й дітям іти за собою суворо заказав.

Плачуть бідні діти, думають, що батько збожеволів із горя. А він у лісі глибоку яму викопав, туди труну зі злиднями спустив. Землею засипав, притоптав, сніgom закидав — щоб на весну і знаку не лишилося. Тоді вернувся додому радий-радісінький.

— Не плачте, — каже до родини. — Може, тепер уже жити почнемо!

І справді, з того часу стали вони жити. Перестали діти хорувати, заробітки стали добрі, і за рік бідний брат так розжився, що поставив нову хату, коня і корову купив.

А тут якось проїджав через їхнє село багатий брат. Та й заїхав до бідного брата подивитися, чи той ще не помер із голоду.

— Va bene, — dissero gli *zlydni*.

Lui aspettò un po' e chiese:

— Allora, *zlydni*, siete intanati?

— Intanati.

— Siete intanati tutti? O forse qualcuno è rimasto fuori?

— No, — dissero, — siamo qua tutti quanti.

— Allora controllate bene se il coperchio è adatto alla bara. — Ed avvitò le viti. Ma *zlydni* dalla bara strillavano:

— Ohi, buio! Ohi, che aria soffocante!

— State attenti! — gridò loro. — Forse che nella bara è rimasta qualche fessura?

— Non ci sono fessure, — dissero. — Svita pure il coperchio e vieni anche tu qui con noi.

— No, — disse il fratello povero. — Ne ho avuto abbastanza di voi, ora potete stare senza di me! — E subito caricò la bara, acchiappò la pala e andò nel bosco. Alla moglie e ai figli proibì severamente di seguirlo.

Piangevano poveri bambini, pensando che il padre avesse perso il cervello a causa delle disgrazie. Ma lui scavò una buca profonda nel bosco, seppellì la bara con gli *zlydni*, riempì la buca di terra, la pestò, la coprì di neve — in modo che a primavera non rimanesse nessuna traccia. E a questo punto tornò a casa felice felicissimo.

— Non piangete, — disse alla famiglia. — Forse, adesso cominciamo a vivere.

Infatti, da allora hanno ricominciato a vivere. I bambini non si ammalavano più, i guadagni erano diventati buoni, e in un anno il povero fratello diventò così benestante che costruì una casa nuova, comprò una mucca e un cavallo.

Dopo qualche tempo arrivò al loro villaggio il fratello ricco. Era venuto a casa del povero fratello per vedere se per caso non era morto di fame.

Коли дивиться – а в того і хата нова, і господарство чималеньке. Здивувався він, і заздрощі його взяли, що вже й у брата все, як у людей. Іде він до братової хати, щоб розпитати, звідки все це. Привітав бідний брат гостя, як годиться, поставив на стіл їсти й пити. А той дуже став допитуватися, як це бідний розжився. Розказав йому брат усе по правді. Присікався багатий: покажи та покажи, де ти злидні закопав.

Поїхав із ним бідний брат у ліс, показав, де труна закопана. Запримітив багатий це місце. Потів вернувся, викопав труну і відчинив віко.

– Чи ви ще живі, злидні? – питає.

– Живі, але трохи не загинули, – ледве чутно відповідають вони.

– Ну то йдіть до моого брата. Він без вас розжився, зробіть його знову старцем.

– Е ні, – відповідають злидні. – Ми до нього більше не підемо, він недобрий чоловік, закопав нас тут. А ти добрий, відкопав нас, ми до тебе підемо.

Злякався багач, таке почувши, й кинувся навтьоки. Та хоч як він швидко біг, злидні разом із ним до хати зайшли. І зазнав він тепер братової долі: худоба йому повиздихала, поле перестало родити, і багатий брат так зубожів, що до бідного брата хліба просити ходив.

А той розживався й далі, а братові й усім бідним поміч давав.

Guardò – egli aveva una casa nuova, una bella e grande tenuta. Si meravigliò, e anche provò una forte invidia perché ora il fratello aveva tutto, come l'altra gente. Si presentò alla casa del fratello per chiedere da dove fosse venuto tutto questo. Il fratello povero salutò l'ospite come si deve, mise in tavola da mangiare e da bere. Ma quello insistette a chiedere come avesse fatto il povero. Il fratello raccontò tutta la verità. E il ricco si incaponì: "Voglio vedere, fammi vedere dov'è che hai interrato gli *zlydni*.

Il fratello povero andò assieme a lui nel bosco e gli fece vedere dove aveva seppellita la bara. Il ricco memorizzò il posto. Poi tornò, tirò da sotto terra la bara e la aprì.

– Siete ancora vivi, *zlydni*? – domandò.

– Siamo vivi, ma c'è mancato poco per morire, – risposero con le vocine appena percepibili.

– Ora tornate da mio fratello. Senza di voi lui è arricchito, rendetelo di nuovo un miserabile.

– Eh no, – rispondono gli *zlydni*. – Noi da lui non torneremo mai più, lui è un uomo cattivo, ci ha seppellito qua. Tu sei buono, ci hai salvati, veniamo da te.

Il ricco, sentendo questo, si spaventò tanto, e si diede alla fuga. Ma, anche se correva molto velocemente, gli *zlydni* entrarono a casa sua assieme a lui. Da allora in poi anche lui conobbe il destino del fratello: il suo bestiame morì, il campo smise di dare raccolti, e il fratello ricco diventò così povero che doveva andare dal fratello povero a chiedere del pane.

E il fratello povero diventava sempre più benestante ma continuò ad aiutare sia suo fratello che gli altri poveri.

¹*Zlydni* – gli spiriti maligni che vivono in casa e fanno danni alle persone

²*Kutià* – qua: vigilia del Natale; un piatto rituale preparato di frumento con semi di papavero, miele, noci, uva secca, che si mangia nelle occasioni speciali.

³*Sviatà Vecèria* (Santa Cena) – il Cenone, vigilia di Natale.

Про бабу-знахарку

До одного ксьондза прийшла якось баба жебрати. Бачить ксьондз, що баба ця ще й не дуже стара, то грошій не дає, а заводить розмову.

— Чому ви, бабо, не вчитесь примовляти, ворожити? Мали би хліб, і людям би помогали! А так топчете чужі пороги, попідтинню ночуєте, сухі скоринки гризете.

— Так я ж не вмію! — каже баба.

— То навчіться.

— Хто ж мене навчить? Та й пізно вже мені вчитися, як замолоду не навчилася...

Bàba¹-guaritrice

Una *bàba* era andata da un *ksìöndz*² a chiedere l'elemosina. Il *ksìöndz* vede che questa donna non è poi così vecchia vecchia, così non le dà dei soldi, ma comincia la conversazione.

— Perché voi, *bàba*, non imparate a esercitare incantesimi, a divinare? Avreste il pane e aiutereste alla gente! Mentre adesso chiedete la carità sulle soglie altrui, dormite sotto i ponti e rosicchiate le croste secche.

— Ma io non lo so fare! — disse la *bàba*.

— Allora imparate.

— Chi me lo inseagna? E poi, è tardi ormai per imparare quello che da giovane non ho imparato...

– А ви примовляйте ось так, для прикладу: “Поможе чи не поможе, а ти заплати, небоже”.

– Е, панотче, то ви кепкуєте зі старої! Пожалкували шматка хліба, то так і скажіть! – образилася баба. Та й пішла з хати.

Пройшов якийсь час, ксьондз уже й забувся про той жарт. Зробилася йому в горлі така величезна гуля, що ніякі ліки не беруть. Гуля росте, ось-ось ксьондза задушить. Понаїхало лікарів, бо грошей у слабого було чималенько, ото вони собі лікують, а гуля росте собі. Тож в горлі – ні, а в кишені дедалі легшає!

Порадилися між собою лікарі, і постановили гулю різати. Злякався хворий, насилу випросив один день почекати. Хай, каже, хоч висповідаюсь! А сам тим часом послав по знахарок.

Привозять до нього одну – така пишна пані, так убрана, що куди там! З голими руками й не приступай!

Наказала знахарка принести тепленької води, і всім вийти з кімнати. Вив'язала якесь зіллячко із хустинки, вмочає в літепло. Бризкає, до горла прикладає і все щось шепоче – примовляє. Прислухався ксьондз, а знахарка одне править: “Чи поможе, чи не поможе, а ти заплати, небоже!”

Як зарогочеться ксьондз, що його салом, та по його ж шкірі мажуть, то гуля так і тріслася!

От і заплатив, небоже, та й добре заплатив.

— Ma voi recitate così, per esempio: “Aiuta o non aiuta, ma tu paghi, nipote”.

— Eh, padre, voi prendete in giro una vecchia! — si offese la *bàba* e se n’è andò dalla casa.

Passò un po’ di tempo, e *ksìondz* aveva dimenticato quello scherzo. Sì era ammalato: nella gola gli era venuta una grande escrescenza e nessuna medicina lo aiutava. Il gozzo cresceva, quasi quasi soffocava il *ksìondz*. Vennero numerosi medici, perché il malato aveva tanti soldi; loro facevano il loro dovere — curavano, ma l’escrescenza faceva il suo — cresceva.

Mentre nella gola il sollievo non veniva, nelle tasche si sentiva più leggero. I medici si consultarono tra di loro e decisero di tagliare via questa escrescenza. Il malato si spaventò, ed ottenne appena qualche giorno d’attesa. “Voglio, — disse, — confessarmi!” E nel frattempo chiese delle guaritrici.

Gli accompagnarono una donna — una vera signora, vestita lussuosamente, da brivido! Una così non si tocca a mani nude!

La guaritrice ordinò di portarle l’acqua tiepida e di far uscire tutti quanti della stanza. Tolse da un fagottino un mazzetto di erbe secche, lo bagnò, spruzzò l’acqua sul malato, mise il mazzetto sulla gola e sussurrò qualcosa — come un incantesimo. *Ksìondz* tese l’orecchio e sentì che la guaritrice ripeteva sempre la stessa formula: “Aiuta o non aiuta, ma tu paghi, nipote!”

Il *ksìondz* scoppì a ridere perché, come si dice, con il suo lardo gli ungono la sua stessa pelle, e all’improvviso l’escrescenza crepò!

Così il *ksìondz* ha pagato, ed ha pagato profumatamente.

¹*Bàba* — nome generico delle donne non giovani; nonna; guaritrice.

²*Ksìondz* — sacerdote cattolico; la parola viene dalla lingua polacca.

Манкурт

Авторська казка

Було це дуже й дуже давно, коли на світі існували тільки люди, тварини й рослини, а машин та комп'ютерів ще не придумали.

Стояло серед лісу селище. Люди там жили вільні, працьовиті, обробляли землю, держали худобу, знали чимало ремесел. З навколишніх сіл та містечок часто приїздили до них купувати та мінятися, бо кращих виробів не було в тих краях.

Коли нападали вороги – а в ті часи це траплялося часто, то кожен – і старий, і малий, брався за зброю.

Mankùrt¹ *Favola d'autore*

91

Successe in tempi molto, ma molto remoti, quando nel mondo esistevano soltanto gli esseri umani, gli animali e le piante, quando le macchine ed i computer non erano ancora stati inventati.

C'era una volta un paese nel mezzo ai boschi. Lì viveva gente libera, lavoratrice. Coltivavano la terra, tenevano il bestiame, conoscevano tanti mestieri artigianali. Dai villaggi circostanti spesso venivano al paese, a comperare o a barattare, perché non c'erano merci migliori da quelle parti. Quando erano aggrediti dai nemici – e a quel tempo succedeva spesso – ognuno, sia vecchio che giovane, prendeva in mano le armi.

Боронили поля, хати й добро, не шкодуючи власного життя, тому вороги остерігалися нападати. Хлопці та дівчата з інших сіл мали за щастя одружитись із селищними дівчатами та хлопцями.

Та бувають на світі серед людей також і людиська. Було одне таке і в селищі. Як щось десь погано лежить – візьме, коли важка робота на громаду чекає – то він хворий. Як на святі гуляти – то він перший. Не любили його в селищі, та що робити? Хоч і паршива вівця, але ж своя! Терпіли. По-вуличному кликали його Болячка, з часом стали навіть забувати, яке ім'я дали йому батько з матір'ю.

Мали люди добробут, розрослося селище, тісно їм стало серед лісу. Вирубували галевини, розширювали поля, а що вміли працювати, то й мали врожаї щороку краї. Підростали діти, переймали батьківські ремесла, отож мала громада багато товару на продаж та до обміну. А де добро – там і любителі поживи знайдуться. Не тільки добрі люди, але й лихі зазирали до селища.

Одного разу напали на них вороги-кочівники. Несподівано напали, та поселяни знову відбилися, бо вміли добре орудувати косами й ціпами і на полі хлібному, і на полі ратному. Стало вони після того міцніше укріплятися, стали копати підземні сховища, відкладати запаси їжі на випадок облоги. І дітей теж навчали боронитися. І були вони непереможні, бо не можна перемогти вільну громаду, якщо в ній немає зрадника.

I paesani proteggevano i campi e i beni, senza risparmiare la propria vita, ed è per questo che i nemici evitavano di aggredirli. I ragazzi e le ragazze dei villaggi vicini erano felici di sposarsi con le ragazze e i ragazzi del paese.

Ma fra la brava gente, capita anche gentaccia. C'era uno così anche nel paese. Se vedeva che qualcosa era mal custodito – se la prendeva, se c'era qualche lavoro da fare per la comunità – lui fingeva di essere malato. Quando si trattava di festeggiare – allora lui era il primo. Non piaceva alla gente del paese ma – che fare? Anche se era una pecora difettosa, era comunque di casa! Tutti lo sopportavano. Nel paese lo chiamavano *Boliàčka*², con il tempo la gente cominciò a dimenticare il suo vero nome, quello che gli avevano dato il padre e la madre.

La gente era benestante, il paese cresceva, la terra in mezzo al bosco non bastava più. Così abbattevano alberi, allargavano i campi e, dato che erano bravissimi a lavorare, i raccolti erano ogni anno migliori. I figli crescevano, imparavano i mestieri dei genitori, la comunità aveva sempre più merce da vendere e scambiare. Ma dove ci sono tanti beni – lì si troveranno anche amanti dei guadagni facili. Non solo la brava, ma anche la cattiva gente veniva a curiosare nel paese.

Una volta furono aggrediti dai nemici-nomadi. L'attacco fu improvviso, ma gli abitanti si difesero prontamente, perché sapevano usare gli attrezzi sia sul campo di grano che sul campo di battaglia. Così cominciarono a potenziare la difesa, a scavare le cantine, a fare la scorta del cibo in caso d'assedio. Anche ai bambini insegnavano a proteggersi. Ed erano invincibili, perché non si può vincere una comunità libera se quella non ha dei traditori.

Та вороги слину пускали на ласий шматочок, і все шукали, як його поживитися чужим добром. Вивідали вони, коли торгували та мінялися різним крамом, що є в селищі чоловік, здатний рідну матір продати, аби ціну хорошу дали. Якось викликали його за околицю, і кажуть:

— Хочемо купити хорошого раба. Молодого, здорового, сильного. Найдеш нам такого?

Пообіцяли добре гроші, і Болячка погодився. А йому подобалась одна дівчина, на ім'я Яринка. Тільки ж та дівчина на Болячку й не дивиться! Яринка любила Степана, удавиного сина. Вже й заручини справили, на осінь весілля готували. Степан з матір'ю толокою* нову хату поставили — гарну, простору. Яринка вже й узори намислила, якими хату помалює, коли туди переберуться.

Отож думав Болячка, що коли Степана не стане, то Яринка його буде. Думав він, думав, як Степана з селища до лісу заманити, й надумав. Повів стару кобилу надвечір до лісу, і там щосили вдарив її по нозі обухом сокири. Нога зламалась. Тоді побіг до селища. Постукав до Степана:

— Ходи, Степане, зі мною! Моя кобила в лісі ногу вломила, сам я нічого не вдію. Поможи мені!

Знав, що Степан не лишить у біді, так і сталося.

**Толока* — прадавній звичай, коли всім миром, гуртом роблять якусь велику й важку справу. Наприклад, коли будується хата, то чоловіки зарані домовляються, хто який інструмент принесе, хто який матеріал заготовує, і хто яку роботу виконуватиме. А жінки — хто і в чому помогатиме чоловікам: глину місити, воду носити. Жінки також готують обід — так, щоб вистачило на всіх працівників, працівниць, і на дітлахів, які тут же круться, посилюючи помагають, і вчаться працювати. По виконаній роботі святкують: співають, танцюють, жартують.

Ma i nemici sbavavano al pensiero di far proprio questo bocconcino goloso e cercavano i modi per impossessarsi dei beni altrui. Scoprirono che nel paese c'era una persona capace di vendere la propria madre, se solo qualcuno avesse offerto un buon prezzo. Un giorno i nemici lo chiamarono fuori paese e gli dissero:

— Vogliamo comperare uno schiavo buono. Giovane, sano, forte. Ci trovi uno così?

Promisero tanti soldi, e *Boliàčka* si rese disponibile a farlo. A lui piaceva una ragazza dal nome Yarynka, ma lei nemmeno lo guardava! Yarynka amava Stepàn, figlio di una vedova. Avevano già festeggiato il fidanzamento e si stavano preparando alle nozze. Stepàn con la madre hanno già costruito, grazie alla *tolokà**¹, una casa— bella e spaziosa. Yarynka aveva già scelto i disegni per decorare la casa quando si sarebbero trasferiti lì.

Boliàčka pensava che, se non ci fosse Stepàn, Yarynka sarebbe diventata sua. Pensa che ti ripensa, inventò un modo per attirare Stepàn nel bosco. Condusse la sua vecchia cavalla verso sera al bosco e con tutta la sua forza le colpì la gamba con il dorso dell'ascia. La gamba si spezzò. Allora corse al villaggio. Bussò alla casa di Stepàn:

— Vieni, Stepàn, vieni con me! La mia cavalla nel bosco ha rotto la gamba, da solo non riesco a fare niente. Aiutami!

Sapeva che Stepàn non avrebbe lasciato nessuno nella disgrazia, e così fu.

**Tolokà* – un'abitudine antica, quando tutta la comunità insieme fa un grande e importante lavoro. Ad esempio, quando si costruisce una casa, allora gli uomini concordano chi e quale attrezzatura porta, chi e quale materiale prepara. E le donne – chi e in cosa aiuterà gli uomini: portare l'acqua, impastare l'argilla. Le donne anche preparano il pranzo – in quantità sufficiente per tutti i lavoratori, e per i bambini che girano qua, aiutano come riescono, e imparano a lavorare. Dopo aver finito il lavoro festeggiano: cantano, ballano, scherzano.

Поспішають Степан з Болячкою, а назустріч їм Яринка.

— Куди це ти, серденько, — питаеться, — на ніч глядя так біжиш?

— Поможу Пилипові кобилу привести, вона ногу зламала, — відповідає. Степан був один з небагатьох, хто пам'ятив, як Болячку батьки назвали!

Та Яринчине серце віщувало недобре.

— Не ходи, Степанчику, — каже. — Або хоч я з тобою піду!

Не взяв із собою Степан Яринку, сказав чекати. Дісталися до лісу, заходився Степан біля старої кобили. А тут підкralися вороги, вдарили його сильно по голові, і Степан упав непритомний. Зв'язали вони Степана міцними ременями, накинули на голову мішок, перекинули через сідло.

— Стій, куди! — кричить Болячка і хапається за стремена. — А гроші?

Засміялися вороги. Жбурнув один на землю жменю мідяків. А коли Болячка кинувся їх піdnімати, махнув той шаблею, голова зрадника так і покотилася. “Собаці собача смерть!” — сплюнув, і поскакав доганяти своїх.

Почекала Яринка трохи — нема Степана. Забила на сполох, підняла людей, кинулися до лісу — пізно! Степана й сліду немає, труп Болячки вовки розтягають, і мідяки на землі валяються. Зрозуміли люди, що тут сталося, кинулися наздогін, та ворогів і слід прохолов.

Між тим привезли вороги Степана до свого стойбища, поголили йому голову. Забили бугая, вирізали січовий міхур і наділи на голову бранцю. Лежав сім днів і сім ночей Степан зв'язаний і непритомний просто неба, під палючим сонцем, і не

Camminarono in fretta e incontrarono Yarynka.

— Dove vai, mio cuore, — disse, — al tramontar del sole così in fretta?

— Aiuto Pylyp a condurre qua la cavalla, perché ha la gamba rotta, — rispose. Stepàn era fra i pochi che ricordavano ancora il vero nome di *Boliàčka*, con quello che gli avevano dato i genitori!

Ma il cuore di Yarynka profetizzava qualcosa di brutto.

— Non andare, amore mio, oppure vengo con te!

Stepàn non prese con se Yarynka, le disse di aspettare. Arrivati al bosco, Stepàn si diede da fare con la vecchia cavalla. In quel momento si avvicinarono furtivamente i nemici, uno lo colpì in testa e Stepàn cadde senza sensi. Legò Stepàn con le cinghie, gli mise un sacco sulla testa e lo gettò sulla sella.

— Aspetta, dove vai? — gridò *Boliàčka* aggrappandosi alle staffe, — e i soldi?

I nemici risero. Uno gettò una manciata di spiccioli di rame. E quando *Boliàčka* corse a raccoglierli, quello agitò la sciabola e la testa di *Boliàčka* rotolò sulla terra. “Al cane — spetta la morte del cane!” — sputò, e corse a raggiungere i suoi.

Yaryna aspettò un po’ — Stepàn non tornava. Diede l’allarme, avvertì tutta la gente, corsero al bosco — ma era già tardi! Di Stepàn non c’è nemmeno una traccia, i lupi stanno dilaniando il corpo di *Boliàčka*, le monete di rame sono sparse per terra. La gente capì che cosa era successo, cercarono di rincorrere i nemici ma di loro si erano perse le tracce.

Nel frattempo i nemici portarono Stepàn al loro accampamento, gli legarono le mani e le gambe, gli rasarono la testa. Uccisero un bue, gli strapparono la vescica e la misero in testa al prigioniero. Stepàn rimase per sette giorni e sette notti sotto il cielo e sotto il sole cocente, legato e

давали йому ні їсти, ні пити. А як пройшло сім діб, підійшов до нього найголовніший того стойбища, розрізав ремені і дав Степанові зі своїх рук пити, а згодом і їсти.

І сталася велика біда. Від того, що міхур під сонцем ізсохся і стискав голову Степанові, парубок втратив пам'ять. Дали йому нове ім'я: Манкурт. І став він рабом у головного в стойбищі. Визнавав тільки його, слухався тільки його, і брав їжу тільки з його рук. Пам'ять хлопцеві пропала, а сила й уміння збереглися. І відтепер не мав він більше ні совісті, ні страху, ні жалощів.

Дуже цінував господар Манкурта, добре його годував, і тримав при собі. Перед гостями ним хвалився, а що наказував – те Манкурт і робив. Якби наказав йому дитину вбити – і те був би зробив.

Ось вирішив господар, що прийшла пора на грабунки йти до того селища, звідки Манкурта вкрали. Знав він, що хоча голова Манкурта не пам'ятає нічого, але тіло нічого не забуло. Парубок умів все те робити, що й робив, і в дорозі не губився. Тож він до свого селища проведе, і допоможе його завоювати.

Оточили вороги селище вночі, з криками кинулись на приступ. Думали застати зненацька, залякати, та вартові не спали. Враз запалав вогонь просто перед ворогами, ворожі коні схарапудились, і понесли. Вершники вже думали лиш про те, як утриматися в сіdlі. Тим часом із хат повибігали всі, хто міг тримати зброю. Прогнали й на цей раз ворога.

incosciente, e non gli davano né da mangiare, né da bere. E soltanto quando furono passati sette giorni, si avvicinò il capo dell'accampamento, tagliò le corde e diede a Stepàn da bere e poi da mangiare con le proprie mani.

E succede una grande disgrazia. Poiché la vescica, restringendosi sotto il sole, stringeva fortemente la testa di Stepàn, il ragazzo perse la memoria. Gli venne dato un altro nome: *Mankùrt*. E diventò lo schiavo del capo dell'accampamento. Riconosceva soltanto quello, obbediva soltanto a lui e prendeva il cibo soltanto dalle sue mani. Aveva perso la memoria, ma tutte le altre capacità gli erano rimaste. Ma da allora non aveva più né coscienza, né paura, ne carità.

Il padrone ci teneva molto a *Mankùrt*, lo nutriva bene, e lo teneva sempre vicino a se. Si vantava davanti agli ospiti, e tutto ciò che gli diceva – *Mankùrt* lo faceva. Se gli avesse ordinato di uccidere un bambino, avrebbe fatto anche questo.

Il padrone decise che è arrivata ora di rapinare il paese nativo di *Mankùrt*. Sapeva anche che, se la testa di *Mankùrt* non ricordava niente, il corpo non dimentica nulla. Il ragazzo sapeva fare tutto quello che faceva prima e non si perdeva per strada. Quindi, sarebbe stato in grado di accompagnarli fino al paese e di aiutare a conquistarla.

Di notte i nemici circondarono il paese, con alte grida lo attaccarono. Pensavano di cogliere all'improvviso, spaventare, ma le sentinelle non dormivano. Davanti i nemici esplose il fuoco, i loro cavalli si spaventarono e cominciarono a correre. I cavalieri pensavano soltanto a tenersi in sella. Nel frattempo dalle case accorsero tutti quelli che potevano tenere le armi in mano. Anche questa volta riuscirono a cacciare via il nemico.

У битві впав кінь ворожого отамана, і придавив його. Скочив зі свого коня Манкурт, щоб оборонити хазяїна. А що хазяїн був непритомний, то раб не знав, що йому робити, і просто стояв поруч, готовий вбити кожного, хто наблизиться. Не могли воїни до нього підступитися, такий був грізний та страшний. Оточили колом, і стали гадати, як із бранцями бути далі.

Підійшли й жінки подивитися. Аж раптом Яринка скрикнула, впізнавши:

— Степаночку! Любий мій! — і кинулась до нього. Та Манкурт вдарив її у груди списом. Впала дівчина, обливаючись кров'ю. Остовпіли люди. Тоді підхопили Яринку, перев'язали рану.

Могли вбити Манкурта, але ж бачили перед собою Степана, і думали, що його зачаровано. Ні в кого рука не піднімалася вбити хлопця.

Наблизилася до сина стара мати, і її теж не впізнав Манкурт. Найстарший і наймудріший чоловік селища розказав, що колись, у далеких краях, — там, де люди кочують серед пісків на верблюдах, він бачив схожих рабів.

— Нічого вже тут не можна зробити, — сказав він.
— Мусимо знищити обох, і якнайскорше. Коли хазяїн прийде до тями, то накаже вбивати нас, і Степан нікого не пожаліє.

Та мати привела стару знахарку і просила-заклинала її врятувати сина.

Знахарка принесла в кошику полину з поля, запалила його, так, щоб дим ішов на Манкурта. Раптом парубок впустив долі зброю, й почав розгублено озиратися, ніби щось шукаючи.

Nella battaglia cadde il cavallo del capo dei nemici, e schiacciò il cavaliere. *Mankùrt* saltò dal suo cavallo per proteggere il padrone. Ma il padrone era privo di coscienza e lo schiavo non sapeva cosa fare, gli stava vicino pronto a uccidere chi si avvicinava. Aveva un aspetto così minaccioso e terribile che i guerrieri non riuscivano ad avvicinarsi. Formarono un cerchio e stavano pensando cosa fare dei prigionieri.

Si avvicinarono anche le donne per vederlo. All'improvviso Yarynka lanciò un grido, perché lo riconobbe:

— *Stepànochku*⁴! Amore mio! — e corse da lui. Ma *Mankùrt* la colpì con la lancia sul petto. La ragazza cadde grondante di sangue. La gente per un attimo rimase pietrificata. Poi presero Yarynka e le fasciarono la ferita.

Avrebbero potuto uccidere subito *Mankùrt* ma vedevano davanti a se *Stepàn*, pensavano che fosse stato stregato, e nessuna mano si sollevava per uccidere il ragazzo.

Si avvicinò la vecchia madre, ma *Mankùrt* non riconobbe neanche lei. Il più vecchio e il più saggio del paese raccontava che, una volta, nei paesi lontani, — lì, dove la gente nomade migra in mezzo alle sabbie coi cammelli, lui aveva visto simili schiavi.

— Non c'è nulla da fare, — disse lui. — Dobbiamo uccidere tutti e due, il più presto possibile. Quando il padrone si riprenderà, allora ordinerà di ucciderci, e *Stepàn* non avrà pietà di nessuno.

Ma la madre corse da una vecchia guaritrice e le chiese, la supplicò di salvare il figlio. La guaritrice accese un mazzo di assenzio secco del campo, così che il fumo andasse verso *Mankùrt*. All'improvviso il ragazzo lasciò cadere l'arma e cominciò guardarsi intorno confuso, come se cercasse qualcosa.

Знахарка сказала матері дати йому води з рідної криниці. Мати без страху підійшла до сина:

— Синочку мій, Степанку, я тебе народила й виростила, рідна земля тебе на собі носила. Якщо ти мене не признаєш, то хай вона нам обом буде пухом. — і простягла йому кухоль з водою.

Степан довго дивився на неї, простягнув руку і взяв кухоль.

Тут отямився хазяїн Манкурта, почав гукати, та парубок його не чув. Випив він води. Вдихнув на повні груди, широко розплюшив очі й озирнувся новколо себе. Побачив Яринку, що лежала на землі, й кинувся до неї:

— Кохана моя, серденько моє, що з тобою? — так, наче навколо них нікого не було.

Заплакала від радості мати, зітхнули полегшено люди: сталося диво! Згадали про чужинця, обернулися до нього — аж він неживий: від злоби й розпачу серце його розірвалося.

Рідні земля й вода, і щира любов повернули хлопцеві пам'ять, і Манкурт знову став Степаном.

Але таке велике диво трапляється дуже й дуже рідко. Зазвичай той, хто втрачає пам'ять, перестає бути людиною, назавжди.

La guaritrice disse di portargli l'acqua del suo pozzo.
La madre senza paura gli si avvicinò e gli disse:

– Figlio mio *Stepànkù⁴*, ti ho fatto nascere e crescere,
la tua terra nativa ti portava su di se. Se non mi riconosci –
allora lasciamo *che la terra sia per noi due, come fosse le
piume⁵*. – e gli porse il bocciale con l'acqua.

Stepàn guardò la madre per lungo tempo, poi allungò
la mano e prese il bocciale.

In quel momento riprese coscienza il padrone di
Mankùrt, cominciò a chiamarlo, ma il ragazzo non lo sentì.
Bevve l'acqua. Fece un respiro profondo, spalancò gli
occhi e guardò intorno a se. Vide Yarynka sdraiata per terra
e corse verso di lei:

– Amore mio, cuoricino mio, cosa ti è successo? – così,
come se non ci fosse nessuno vicino loro.

La madre piangeva di gioia, la gente fece un sospiro
di sollievo: era avvenuto un miracolo! Solo allora si
ricordarono dell'invasore, si voltarono verso di lui – ma
quello non era più vivo: il suo cuore era esploso dalla rabbia
e dalla disperazione.

La terra e acqua nativi, l'amore vero avevano restituito
al ragazzo la memoria, e *Mankùrt* di nuovo è diventato
Stepàn.

Ma un miracolo così succede molto, molto raramente.
Di solito, chi perde la memoria, smette di essere un essere
umano, per sempre.

¹*Mankùrt* – schiavo che non ricorda le sue origini

²*Boliàčka* – piaga

⁴*Stepànochku, Stepànkù* – vocativo del vezzeggiativo del nome Stepàn

⁵*Che sia la terra per te come fosse le piume* – un augurio rituale ai defunti

Основи петриківського розпису

Цей розпис народився в селі Петриківці Дніпропетровської області. Звідси і його назва. Селянки здавна малювали узори на папері, а тоді ліпили на стіни, на печі. Розмальовували дерев'яне хатнє начиння. Цей стиль є часточкою багатої культурної спадщини України.

Вам знадобляться: цупкий папір, якісні пензлики різних форм та розмірів. Фарби: темпера, гуаш, акрілові.

Щоб оволодіти технікою петриківського розпису, треба навчитися виконувати основні види мазків: **зернятко**, **гребінець**, **горішок**, **перехідний мазок**, та деякі інші. В цій книжці подаємо найпростіші.

Зернятко: мазок наносять, починаючи з легкого дотику кінчиком, і завершують сильним натиском пензля, прямо або під кутом. Мазки зернятко по обидві сторони стебла, кінчиком назовні, нагадують колос.

Гребінець: мазок починається протилежно зернятку: з потовщення, і завершується тонким вусиком, що виконується легким дотиком кінчика пензля. Прокладені разом, кілька таких мазків нагадують гребінець.

Перехідний: плаский пензлик перше вмокають в основну фарбу, потім його куточки – в одну або дві інші.

Основу ягідок можна малювати тампончиком або пальцем, потім завершити пензлем.

Le basi della pittura di Petrykivka

Questa pittura è nata nel paese Petrykivka regione di Dnipropetrovsk. Da lì viene il nome. Le contadine tradizionalmente disegnavano sulla carta, poi la incollavano sui muri, sulla stufa, dipingevano gli attrezzi di legno della casa. Questo stile fa parte della ricchissima eredità culturale dell'Ucraina.

Per dipingere vi serviranno: carta da disegno, pennelli di buona qualità e di diverse dimensioni. Colori: a tempera o acrilici.

Per apprendere la tecnica di pittura Petrykivka bisogna imparare ad eseguire le pennellate di base: **il chicco, il pettine, il nocciolino, il transitivo**, ed alcune altre. In questo libro sono presentati i tratti più semplici.

Chicco: la pennellata parte dal tocco leggero della punta del pennello, e finisce con una pressione dritta o sotto l'angolo. Le pennellate, ai due lati dello stelo, somigliano alla spiga.

Pettine: la pennellata si esegue in modo contrario al chicco: si inizia con una pressione dalla parte più grossa, e si finisce con il filo sottile che si effettua con il tocco leggero della punta del pennello. Messe insieme, queste pennellate somigliano ad un pettine.

Transitivo: il pennello piatto si immerge nel colore di base, poi sugli angolini si aggiungono uno o due colori diversi.

Lo sfondo di bacche si può dipingere con un tampone o con il dito, poi finirlo con il pennello.

Вправи - Esercizi

1 Мазок звичайний
Pennellata ordinaria

2 Мазок під кутом
Pennellata angolare

3 Мазок під гострим кутом
Pennellata dell'angolo acuto

4 Кривеньке зернятко
Chicco piegato

5 Травичка
ERBETTA

6 Колосок
Spighetta

107

7 Пірчасте листя
Le foglie pennute

8 Пуп'янок
Bocciolo

Завдання дітям-читачам

Уважно роздивіться малюнки в книзі: з чого складаються квіточки, листя, тварини? Спробуйте намалювати квіти, листочки, які ви бачите в садках, парках, у лісі. Ваші спостереження та малюнки можете надсилати на адресу: unione11@hotmail.com

Намалюйте вітальні листівки до свят: побачите, яку радість ви доставите вашим рідним!

Якщо будете розмальовувати камінчики, чи деревяні дощечки – хай дорослі вам підкажуть, як їх загрунтувати та яким лаком покрити малюнок, щоб він довше зберігся.

Успіху вам, де б ви не були!

З найкращими побажаннями – *Наталія Кошлак,*
майстриня; Ольга Вдовиченко, упорядник.

Далі наведені приклади простих композицій.
Навіть одноколірні, вони є дуже гарними.

Seguono gli esempi di semplici composizioni.
Anche monocolori, sono bellissimi.

Compito per i piccoli lettori

Osservate attentamente i disegni nel libro: da cosa sono composti? Provate a disegnare i fiori, le foglie che vedete nei giardini, nei parchi, nel bosco.

Potete mandare le vostre osservazioni e disegni a e-mail:

unione11@hotmail.com

Disegnate le cartoline per le feste: vedrete che gioia regalate ai vostri cari!

Se volete dipingere i sassolini o tavolette di legno, chiedete agli adulti, che vi aiutano a stendere il colore di fondo e la lacca per proteggere il disegno.

Vi auguriamo successo dovunque siate!

Natalya Koshlak, pittrice; Olha Vdovychenko, curatrice.

109

Зміст

Від упорядника.....	4
Качка й Журавель на мандрівці	10
Яке вітання, таке й шанування.....	14
Як Віл бігав наввипередки з Конем.....	18
Лисиця та Рак	22
Лисиця з лисенятами та ледачий чоловік Нехайло	26
Муха й Павук	30
Рукавичка	34
Про бідного багача	40
Пан Коцький	44
Казка-загадка	52
Кривенька качечка	56
Диво-груша	68
Злидні	74
Про бабу-знахарку	86
Манкурт - Автор: <i>Ната Страньєра</i>	90
Основи техніки петриківського розпису	104
Вправи	106
Завдання дітям-читачам	108

Indice

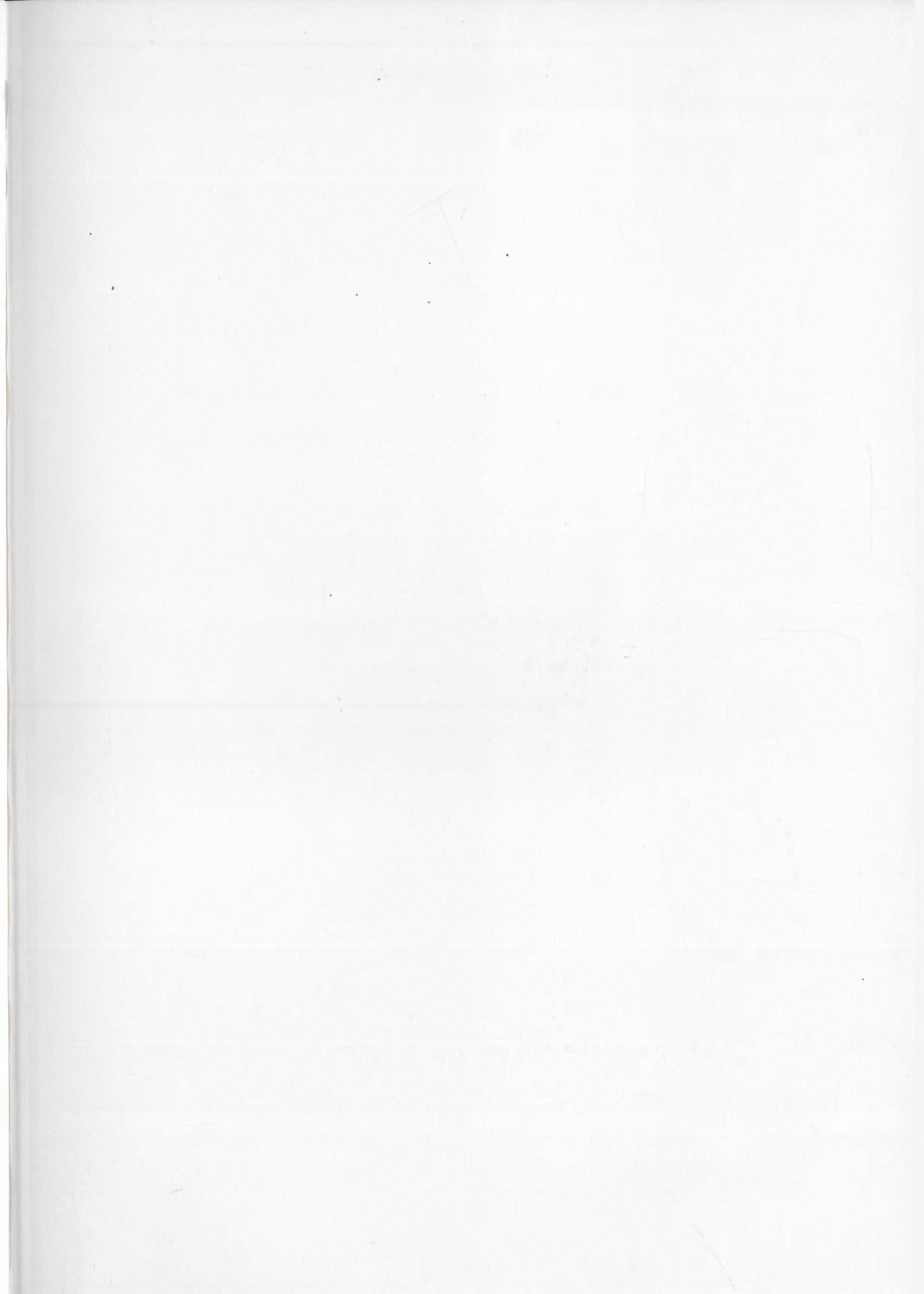
Dalla curatrice	5
Kàčka e Žuravèl in cammino.....	11
Tale saluto, tale rispetto	15
Come Vil faceva gara con Kin'	19
Lysytsia e Rak	23
Lysytsia con i Lyseniàta e l'uomo pigro Nekhàilo	27
Mùkha i Pavùk	31
Rukavyčka	35
Povero ricco	41
Pan Kòts'ky	45
Fiaba-indovinello	53
Kàćečka zoppa	57
Il pero miracoloso	69
Zlydni	75
Bàba-guaritrice	87
Mankùrt - Autore: <i>Nata Straniera</i>	91
Le basi della pittura tradizionale <i>Petrykivka</i>	105
Esercizi	107
Compito per i piccoli lettori.....	109

III

Realizzazione e stampa:
CDS Graphica srl - Brescia

APRILE 2016

ISBN 978-88-908566-4-8

